

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

รายงานการวิจัย

เรื่อง สถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อ
ของประชาชนในภาคตะวันออก

A Status of Research Studies about Communications and Media Participatory
of People in the Eastern Part of Thailand

ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์
สุกัญญา บุรณเดชาชัย
ชวณวล คณานุกูล

ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2553

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

เริ่มบริการ

๗ 8 ส.ค. 2555

18 ส.อ. 2555

๕๐146๗8๙

305083

อธิปัทนการ

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง สถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ อาจสำเร็จลงได้ถ้าขาดความช่วยเหลือของบุคคลต่างๆ ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณภาคีชาวนิเทศศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้การสนับสนุนในเรื่องของทุนวิจัย ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทั้งสองท่านไม่ว่าจะเป็นนางญาธิดา บุญญา และนางสาวอรุชา แก้วโสมน ขอขอบคุณทีมนิสิตทั้งปริญญาตรี และปริญญาโทหลายๆ ท่านที่ช่วยในการลงรหัสข้อมูล แลวิเคราะห์ข้อมูลท้ายนี้ทีมผู้วิจัยได้แต่หวังว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจงานด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไม่มากนัก และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงใต้ให้เข้มแข็งมากขึ้นด้วยศาสตร์ด้านการสื่อสาร

ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์

สุกัญญา บุรณเดชาชัย

ชวันวล คณานุกูล

20 เมษายน 2555

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจสถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) จากวิทยานิพนธ์จำนวน 145 เล่ม ที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2535-2551 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูล คือ แบบลงรหัส และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ห่อถัก

ผลการวิจัยพบว่า สาขาวิชาที่มีการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คือ สาขาบริหารการศึกษา โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ พื้นที่ที่ศึกษามากที่สุดอยู่ที่จังหวัดชลบุรี รูปแบบในการสื่อสารเป็นการสื่อสารทางเดียวมากที่สุด และเป็นทิศทางแบบล่างขึ้นบนมากที่สุด โดยงานวิจัยพบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีเพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชนสูงสุด สื่อบุคคลเป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารมากที่สุด และอยู่ในบริบทการศึกษา จากการวิเคราะห์ห่อถักพบว่า คำศัพท์ที่สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

Abstract

The purpose of this study was to investigate a status of research studies about communications and media participatory of people in the eastern part of Thailand. This study was employed document analysis of 145 theses that were published from 1992 to 2008. The coding sheet was employed in collecting the data. Descriptive statistics and meta-analysis were used in analyzing and reporting the results.

The results of this study revealed that the research topic about communications and media participatory of people in the eastern part of Thailand was studied in the educational administration department most. The methodology employed most was survey research and Chonburi province was popular to be studied. The communication form appeared in the theses most was one-way communication and from the bottom to top. Also, the main purpose of the communications and media participatory of people in the eastern part of Thailand was to allow communities to express, analyze and solve their problems persons were used as the media most. From the meta-analysis, the correlation coefficients between independent variables and dependent variable about communication and media participatory was the least.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	จ
บทที่	
1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	8
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	11
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	16
แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis)	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
3 ระเบียบวิธีวิจัย	32
รูปแบบการวิจัย	32
แหล่งข้อมูลของการวิจัย	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
การนำเสนอข้อมูล	38
4 ผลการวิจัย	39
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพรรณนาภาพรวมของงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม	40
ของประชาชนในภาคตะวันออก	
ส่วนที่ 2 ข้อมูลรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ	84

สารบัญ

บทที่		หน้า
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	109
	สรุปผลการวิจัย	109
	อภิปรายผล	114
	ข้อเสนอแนะ	122
	บรรณานุกรม	123

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วม	15
2	แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาด้าน การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชน ในภาคตะวันออก	40
3	แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อ แยกตาม สาขาวิชา	42
4	แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทและรูปแบบของการวิจัยในการศึกษาด้านการ สื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก	44
5	แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ที่ถูกเลือกมาทำการศึกษา	45
6	แสดงจำนวนและร้อยละขนาดของกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	46
7	แสดงจำนวนและร้อยละของวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	47
8	แสดงจำนวนและร้อยละของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	48
9	แสดงจำนวนและร้อยละของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49
10	แสดงจำนวนและร้อยละของทิศทางการสื่อสาร	50
11	แสดงจำนวนและร้อยละของทิศทางการไหลของการสื่อสาร	51
12	แสดงจำนวนและร้อยละของเป้าหมายของการสื่อสาร	52
13	แสดงจำนวนและร้อยละของขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร	53
14	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร	54
15	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการมีส่วนร่วม	55
16	แสดงจำนวนและร้อยละงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของ ประชาชนในภาคตะวันออกจำแนกตามบริบทที่ศึกษา	56
16.1	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกในบริบทด้านการศึกษา	57
16.2	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกในบริบทด้านการเมือง	64
16.3	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกในบริบทด้านการเกษตร/ สิ่งแวดล้อม	69

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16.4	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านสังคม	72
16.5	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านสาธารณสุข	75
16.6	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านวัฒนธรรม	78
16.7	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านเศรษฐกิจและ อุตสาหกรรม	79
16.8	แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและ การมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทอื่นๆ	80
17	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมใน ภาพรวม	85
18	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วม ในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน	87
19	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	89
20	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วม ในการบริหาร	91
21	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ	93
22	จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วม ในการปกครองหรือการเมือง	95
23	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม	97
24	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือจัดทำแผนงาน	99
25	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
26	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหาร	103
27	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการหรือดำเนินการ	105
28	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการ ปกครองหรือการเมือง	107

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดและแนวทางการปฏิบัติของเรื่อง “การพัฒนา” ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ถึงปัจจุบัน นักวิชาการต่างประเทศแบ่งออกเป็น 3 ยุคใหญ่ๆ ตามลักษณะของกระบวนทัศน์ (Paradigm) ได้แก่ 1. Dominant/ Modernization Paradigm 2. Dependency Paradigm และ 3. Another Development Paradigm/ Alternative Development/ Multiplicity Paradigm โดยกระบวนทัศน์แรกที่เราเรียกว่า กระบวนทัศน์กระแสหลัก (Dominant / Modernization Paradigm) เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาประเทศในโลกที่สามให้มีความทันสมัยเหมือนประเทศตะวันตก โดยรัฐทำหน้าที่ในการพัฒนาถ่ายทอดความคิดไปยังประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยชาวชนบท จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ทิศทางของกระบวนการศึกษาสื่อสารนั้นมาจากบนลงล่าง (Top-Down Approach) ที่เน้นการสื่อสารแบบเป็นลำดับขั้น โดยผู้รับสารนั้นมีบทบาทเป็นผู้รับอย่างเดียว (Passive Audience) ไม่มีการตอบโต้ หรือเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) นั่นเอง ซึ่งการสื่อสารในรูปแบบนี้ไม่เหมาะสมกับการพัฒนาเพราะรัฐทำหน้าที่ในการกำหนดเนื้อหาของสาร กระบวนการในการสื่อสารและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารด้วยตนเอง (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อนักวิชาการได้ทำการศึกษาประเด็นดังกล่าวในหลายๆ ประเทศพบว่า แม้ตัวเลขประชาชาติต่อหัว (GNP) จะเพิ่มขึ้น แต่สถาบันทางสังคมมีแต่ “ความทันสมัย” แต่ไม่ได้มี “การพัฒนา” ขึ้นมาเลย จึงอาจสรุปได้ว่าผลจากการพัฒนาประเทศในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ. 1950-1970) ไม่เป็นไปตามที่นักวิชาการแนวคิดกระบวนทัศน์กระแสหลักคาดการณ์ไว้ ด้วยเหตุนี้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 จึงทำให้นักวิชาการบางกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการที่ประเทศต่างๆ นำเอากระบวนทัศน์แนวคิดหลักไปใช้จนทำให้ประเทศในโลกที่สามทั้งหลายมีความเสื่อมโทรมทางด้านเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาประเทศที่พัฒนามากขึ้นกว่าเดิม นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวจึงนำเสนอแนวคิดที่เรียกว่า Dependency Paradigm ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ คือ 1. การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาจะต้องแยกดูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตะวันตกและประเทศในโลกที่สาม 2. อุปสรรคที่กีดขวางการพัฒนาของประเทศในโลกที่สามมิได้เกิดจากปัจจัยภายในสังคมของประเทศโลกที่สามเอง หากแต่เกิดมาจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความสัมพันธ์ที่พึ่งพาและเอาเปรียบของประเทศตะวันตก 3. เนื่องจากมีการดูดซับความมั่งคั่งจากประเทศในโลกที่สามไปหล่อเลี้ยงประเทศตะวันตก ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศตะวันตกจึงเกิดมาจากความด้อยพัฒนาของ

ประเทศโลกที่สามนั่นเอง 4. หากประเทศในโลกที่สามต้องการที่จะพัฒนาดินตนเองอย่างแท้จริงจะต้องมีนโยบายการพึ่งพาตนเองแทนการพึ่งพา แต่อย่างไรก็ตามจุดอ่อนของกระบวนทัศน์นี้คือการมองข้ามอุปสรรคของการพัฒนาที่เกิดจากปัจจัยภายในของประเทศในโลกที่สามและยังคงใช้รูปแบบการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top-Down Communication) และการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) เช่นเดียวกับกระบวนทัศน์กระแสหลัก (Dominant / Modernization Paradigm) (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543)

จนในทศวรรษที่ 1980 ได้มีนักวิชาการเสนอกระบวนทัศน์ใหม่ เรียกว่า Another Development Paradigm หรือ Alternative Development หรือ Multiplicity Paradigm โดยนักวิชาการกลุ่มนี้มีมุมมองว่า การที่แนวคิดกระบวนทัศน์หลักไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศนั้นน่าจะเกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (People Participation) หรืออาจเป็นเพราะการพัฒนาที่รัฐมุ่งหวังนั้นมิใช่เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ (People Need) นักวิชาการกลุ่มนี้จึงได้เสนอว่า การพัฒนาที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นควรอยู่ภายใต้กระบวนการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อ (Interactive) กัน ทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการได้ตลอดเวลา (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543)

กาญจนา แก้วเทพ และวิมลสินี พิพิธกุล (2539) กล่าวว่า การที่จะนำประเทศไปสู่ภาวะการพัฒนาได้นั้น “ระบบสื่อสาร” โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนจัดว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญเพราะสามารถบ่งชี้ระดับความเจริญของประเทศ และเป็นตัวจักรในการผลักดันการพัฒนาไปด้วยกัน นั้นหมายความว่า การที่จะวัดว่าประเทศใดพัฒนาไปในระดับไหนสามารถดูได้จากการที่ประชาชนในประเทศนั้นเปิดรับสื่อต่างๆ มากน้อยเพียงใด เพราะยิ่งระดับการใช้สื่อสมัยใหม่ของประชาชนมีมากเท่าใดก็จะสะท้อนว่าประชาชนมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และมีความรู้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนสมัยใหม่ก็รับบทบาทเป็นตัวจักรช่วยพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและทันสมัยของสังคมเช่นเดียวกัน ทำให้ประชาชนมีข้อมูล ความรู้ในด้านต่างๆเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นความหมายของการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในยุคแรกจึงหมายความว่า การใช้สื่อเพื่อเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบันทางสังคม วิธีการดำรงชีวิต วิถีทำมาหากิน ไปจนถึงระดับสังคม

แต่เมื่อมาพิจารณาสภาพความเป็นจริงในการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในยุคแรกๆ นั้นพบว่า การใช้สื่อเพื่อการพัฒนา กลับกลายเป็นการถ่ายทอดข่าวสารแนวตั้ง และการสื่อสารแบบทางเดียว นั้นหมายถึงผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์ในการส่งสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยังผู้รับสารผ่านเครื่องมือ (สื่อ) ที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้รับสารเห็นคล้อยตามความต้องการของตนหลังจากได้รับข่าวสารนั้นๆ โดยไม่มีการสำรวจความต้องการของผู้รับสาร นอกจากนี้ การที่บุคคลจะสามารถส่งสารผ่านระบบการสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ กลับกลายเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางการเงินและการเมือง เพราะการผลิตสื่อดังกล่าวจำเป็นต้องการอาศัยทุนทรัพย์ และต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ท้ายที่สุดสื่อกลายเป็นเครื่องมือของผู้ที่มีอำนาจในด้านการเงินและการเมืองในการส่งสารครอบงำจิตใจประชาชนในฐานะผู้รับสารให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง

(กาญจนา แก้วเทพ และวิลาลินี พิพิธกุล 2539) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Berrigan (1979 อ้างใน กาญจนาและคณะ 2543) เกี่ยวกับกระบวนการและจุดอ่อนของรูปแบบการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในยุคแรก ว่า ข่าวสารโดยส่วนใหญ่มาจากเมืองหลวงส่วนกลางไปสู่ชนบทรอบนอก และข้างบนไปสู่ข้างล่าง ไม่มีช่องทางที่ประชาชนจะแสดงความคิดเห็นป้อนกลับมา วิธีการสร้างสารถูกกำหนดจากผู้ผลิตกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งที่อยู่นอกชุมชนแต่ฝ่ายเดียว และไม่มีการสำรวจความต้องการเนื้อหาสาระของผู้รับสาร สารที่ส่งมาจึงมักละเลยความเชื่อ วิถีชีวิตและทัศนคติของกลุ่มผู้รับสาร และวัตถุประสงค์ในการสื่อสารมุ่งเน้นการบอก/การแจ้งข่าวสารและการอบรมสั่งสอนมากกว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารและทัศนระหว่งฝ่ายต่างๆ ที่ร่วมอยู่ในกระบวนการสื่อสาร

ด้วยเหตุนี้ การที่จะทำให้การสื่อสารเพื่อการพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารจากแนวตั้งมาเป็นแนวนอน และเป็นการสื่อสารสองทาง จากเดิมที่เป็นการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจควรเปลี่ยนเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อจะเรียนรู้หาความเข้าใจและความหมายร่วมกัน บทบาทหน้าที่ของสื่อเพื่อพัฒนาน่าจะต้องมีส่วนช่วยในการพัฒนาระดับการศึกษาการรับรู้ของประชาชน ช่วยให้ประชาชนได้รู้เท่าทันสภาพความเป็นจริงในโลกที่เปลี่ยนแปลง มีส่วนผลักดันให้ประชาชนมีความคิด และมีความสามารถในการตัดสินใจและประกอบกิจกรรม ผดุงรักษาหรือยกระดับศีลธรรมของประชาชน โดยที่สื่อจะต้องเป็นเครื่องมือในการสร้างความสำนึกแห่งการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าทั้งของตนเอง และผู้อื่น แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง (และวัฒนธรรมของตนเอง) เพื่อให้ปลอดพ้นจากการครอบงำจากภายนอก เป็นต้น

วิวัฒน์ชัย อัตถากร (2546) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและของสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ในหลายมิติ ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม และระบบคุณค่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดจากระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจและผูกขาดอำนาจทางการเมือง ให้สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างมีคุณภาพระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม สร้างความเสมอภาคทางโอกาส ขจัดความยากจน สร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานเสรีภาพ เอกราช อธิปไตย ความเป็นไท และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ วิวัฒน์ชัย อัตถากร ได้เสนอการใช้หลักการประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน อาศัยพลังชุมชนและอำนาจประชาชนเป็นรากฐานของกระบวนการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ และการจัดสรรทรัพยากร ให้มีความสำคัญกับ “โครงสร้างอำนาจ” แบบมีประชาชนเป็นศูนย์กลางพัฒนา “การเมืองภาคประชาชน” ให้สามารถถ่วงดุลคานากับความไม่ถูกต้องทั้งหลายได้ไม่ว่าจะเป็นระบบ “เงินตราธิปไตย” “ธุรกิจการเมือง” ตลอดจน “คอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย”

สำหรับที่มาของแนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เกิดจากแนวคิดที่ว่า การใช้ประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทนนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น

เมื่อประชาชนได้คัดเลือกตัวแทนของตนไปเพียงครั้งเดียว แต่ผู้แทนดังกล่าวจะไปทำการตัดสินใจในทุกเรื่องแทนประชาชนภายในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่ตกลงกันไว้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว บ่อยครั้งที่ผู้แทนไม่สามารถตัดสินใจแทนประชาชนได้ทุกเรื่อง นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดกลไกในการควบคุมตัวแทนของตนเอง ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน จึงเกิดแนวคิดที่จะใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมขึ้น เป้าหมายที่สำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อของเขา
3. เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนะของชุมชน
5. เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน
6. ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเลี้ยวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543)

เมื่อนำทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ของแมคควีล (McQuail :1994) มาพิจารณาจะพบว่า หน้าที่ทางสังคมของสถาบันสื่อสารมวลชนที่แมคควีลกำหนดไว้คือการให้ข้อมูลข่าวสาร และการประสานส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกันนั้น สื่อที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าวได้ดั่งนั้นน่าจะเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่น เพราะเป็นสื่อที่ผลิตด้วยกลุ่มคนในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี เป็นสื่อที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของชุมชน รวมทั้งขยายความเท่าเทียมของสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของชุมชนได้ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยในการวางรากฐานในการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่น ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีคุณภาพ

ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้กำหนด วิสัยทัศน์และพันธกิจในการเป็นที่พึ่งพิงด้านความรู้ วิชาการด้านสื่อ และการสื่อสารในชุมชนในภาคตะวันออก โดยมุ่งหวังว่าประชาชนจะนำความรู้ด้านสื่อสารไปพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกให้มีคุณภาพ และพึ่งพาตนเองได้ โดยการจะบรรลุพันธกิจดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนในภูมิภาคนั้นๆ มีส่วนร่วมตั้งแต่ในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ การผลิต จนถึงการรับสาร แต่อย่างไรก็ตามเมื่อคณะผู้วิจัยทำการสำรวจ

ข้อมูลงานวิจัยพื้นฐานเบื้องต้น กลับพบว่า ยังไม่เคยมีงานวิจัยใดๆ ที่ศึกษาการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในภูมิภาคในภาคตะวันออกเฉียงอย่างจริงจัง นักวิจัยที่ศึกษาประเด็นดังกล่าวส่วนใหญ่นั้นจะเลือกศึกษาสื่อเฉพาะบางพื้นที่ (เช่น บางจังหวัด, บางอำเภอ หรือบางตำบล) บางครั้งศึกษาภายใต้กรอบงานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์เท่านั้นและยังศึกษาเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ การวัดและเปรียบเทียบประสิทธิผลของสื่อ ผลกระทบที่มีต่อผู้รับสาร และบทบาทหน้าที่ของสื่อ (กาญจนา แก้วเทพ และวิลาสินี พิพิธกุล, 2539; พรพรรณ เขยจิตร, 2542; ภัทรานุจ แสงจันทร์, 2542; วิไลวรรณ รุ่งเรืองรัตน์, 2542; กาญจนา แก้วเทพ กำจร หลุยยะพงศ์ รุจิรา สุภาษา และวีระพงษ์ พลนิกรกิจ, 2543; อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆษิต, 2544; กุลทิชา พุ่มร่าญ, 2546; วันดี เลิศสุพงศ์กิจ, 2547; อรรถพร กงวิไล, 2547; ชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข, 2548; อีระพล เพ็ญจันทร์, 2547) ในปัจจุบันนี้มีงานวิจัยจำนวนน้อยที่นำแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมไปใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์สื่อและการสื่อสารส่งผลให้ขาดภาพรวมในองค์ความรู้ของสื่อท้องถิ่นในระดับภูมิภาคเพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผน และนโยบายการร่วมมือระหว่างชุมชนในภูมิภาคเดียวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรสังกัดภาควิชานิเทศศาสตร์จึงต้องการทำวิจัยเชิงสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยของสาขาวิชาต่างๆ ในด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำรวจพื้นฐานและระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อสำรวจประเด็นของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง
3. เพื่อศึกษาถึงนิยามของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ในงานวิจัยภาคตะวันออกเฉียง
4. เพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในงานวิจัยกับการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง

ขอบเขตในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะงานวิจัยที่นักวิชาการในประเทศไทย ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ไม่ได้รวมถึงงานวิจัยในต่างประเทศ โดยสรุปมีงานวิจัยถูกนำมาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 145 เรื่อง
2. ศึกษางานวิจัยที่มีการเผยแพร่ในฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (ThaiLIS-Thai Library Integrated System) ที่มีการตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2551

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก
2. เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนและนโยบายการร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนในภูมิภาคตะวันออก

นิยามศัพท์

สถานภาพ หมายถึง สภาพของงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกระหว่างปี พ.ศ.2535-2551 ในประเด็นข้อมูลพื้นฐาน ระเบียบวิธีวิจัย ประเด็นของการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อ นิยามศัพท์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในงานวิจัยกับการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก

สื่อ หมายถึง ช่องทางในการสื่อสารที่มีผลต่อประชาชนในภาคตะวันออก อันได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับประชาชนในภาคตะวันออกหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในภาคตะวันออกได้เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะในขั้นตอนใดก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดการร่วมรับผิดชอบ คิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นๆ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการในการสื่อสารแบบสองทางระหว่างประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคตะวันออก โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลอย่างเท่าเทียม

ภาคตะวันออก หมายถึง ภูมิภาคหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันออกของประเทศไทย ประกอบไปด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง สถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสาร ตำรา และงานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ซึ่งมีหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการในสาขาต่างๆ ได้ให้นิยาม “การมีส่วนร่วม” ไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

Erwin (1976 อ้างในวิภาวี ธีรสุวรรณ, 2547) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นให้ประชาชนเกิดความคิดสร้างสรรค์และใช้ความชำนาญของตนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ดิเรก ก้อนกลีบ (2525) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทรัพยากรกำลังคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพกำลังคน อีกทั้งยังทำให้นักวางแผนพัฒนาได้รับรู้ข้อเท็จจริงและแนวความคิดเห็นจากประชาชนในระดับท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการพัฒนา

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในการคิด การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อประชาชนเอง

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ (2534) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามผล ซึ่งเป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความรู้สึกร่วมกัน และสามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของตนโดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

พัฒน์พงษ์ เลขะโมะ (2539) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในองค์กร โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไป

जनัยพร สุรมินิจกุล (2544) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นการทำงานหรือกิจกรรมใดๆ โดยอาศัยความร่วมมือกันโดยยึดหลักที่ว่า ร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผน การปฏิบัติการ และการติดตามผล ซึ่งถือเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะในขั้นตอนใดก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดการร่วมรับผิดชอบ คิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นๆ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 8 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุที่มาของปัญหา และความต้องการของปัญหา
 2. มีส่วนร่วมในการคิดและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน
 3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน
 4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
 5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
 6. ร่วมในการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามศักยภาพของตนเองและหน่วยงาน
 7. ร่วมในการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
 8. ร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไป
- ซึ่งสนับสนุนโดยเอกชน และรัฐบาลเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ระดับของการมีส่วนร่วม

Agbayani (1970 อ้างในชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข, 2548) ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการให้เป็นประโยชน์อย่างถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
11. การทำงานร่วมกันกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

Reeder (1963 อ้างใน ชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข, 2548) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่นำเข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานทัศนคติและค่านิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้
4. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมหากตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
5. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่
6. การที่บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะเป็นไปด้วยความสมัครใจไม่ใช่การบีบบังคับ
7. การที่บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี
8. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

9. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความสามารถ

10. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น และจูงใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะ

กระทำ

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการ

กระทำต่างๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ประชาชนหรือสมาชิกของชุมชนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมใดๆ โดยอาจจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ก็ได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ประการดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการแขนงต่างๆ ได้ให้ความหมายการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

Nair and White (1987 อ้างถึงใน White & Nair, 1999) ได้อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือการสื่อสารสองทางทาง โดยมีการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นพลวัตร จากการสนทนาของประชาชนที่สามารถนำไปสู่กระบวนการพัฒนาต่อไป

Anyaegbunam et al. (1998) กล่าวว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งผู้รับสารเป็นได้ทั้งแหล่งของข้อมูลข่าวสาร ความคิด ที่สามารถส่งสารกลับมาได้ ซึ่งเป็นได้ทั้งสองทางอย่างเท่าเทียมกัน

Jacobson and Kolluri (1998) กล่าวถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นวิธีของการมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับสื่อขนาดเล็กมากกว่าขนาดใหญ่ โดยเป็นการสื่อสารในลักษณะของแนวนอนมากกว่าแนวตั้งเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นมากกว่าขึ้นอยู่กับความคิดของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลภายนอก และเป็นการปฏิบัติมากกว่าการเน้นทฤษฎี

กล่าวโดยสรุปการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมหมายถึง วิธีการในการสื่อสารแบบสองทางระหว่างบุคคล โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลอย่างเท่าเทียม

จากการประชุมขององค์การยูเนสโก ณ ประเทศยูโกสลาเวีย ปี ค.ศ.1997 ได้กำหนดสาระสำคัญของแนวความคิดเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ ดังนี้ (Servaes et al., 1996 อ้างใน ชลลดา กิจรินทร์มยุสุข, 2548)

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน รวมทั้งประชาชนย่อมได้รับโอกาสในการเลือกรับรายการหรือมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน
2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารในทุกระดับ กล่าวคือประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่างๆ ในชุมชน
3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึงกระบวนการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนที่มีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด กำหนดนโยบาย การวางแผน การลงทุน การกำหนดและการจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น

นอกจากนี้ยูเนสโกยอมรับว่า การจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมในการสื่อสารนั้น มีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์นั้นได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาในบริบทสังคมประชาธิปไตย และแนวคิดการบริหารจัดการ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548) มีรายละเอียดต่อไปนี้

Freire (1970, 1998 อ้างถึงในปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548) ได้อธิบายกระบวนการการพัฒนาจิตสำนึก (Conscientization) ของกลุ่มผู้คัดค้านในสังคมประชาธิปไตยว่า กระบวนการนั้นจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน (Face-to-Face) ในลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือภายในกลุ่ม โดยคู่สื่อสารหรือสมาชิกในกลุ่มสนทนา ผลักดันเล่นบทบาทครูและนักเรียนในเวลาเดียวกัน และต่างฝ่ายต่างมีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ในประเด็นที่สื่อสาร การสนทนาแลกเปลี่ยนจะก่อให้เกิดการวิพากษ์และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นที่เชื่อมโยงกับตน จนนำไปสู่การกระทำต่างๆ ต่อไป ขณะที่ Habermas (1984, 1987, 1989 อ้างถึงในปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548) อธิบายว่า กระบวนการหารือกัน (Dialogue Process) จะนำไปสู่การปฏิบัติการด้านการสื่อสาร (Communicative Action) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสามารถในการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ บนหลักการประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติการด้านการสื่อสารนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งมีแรงผลักดันในเชิงการค้นหา (Inquires) แนวคิดที่ดีกว่าโดยต้องคำนึงถึงสิทธิ (Rights) ในการสื่อสารของทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ด้อยอำนาจ โดยแนวคิดดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นหลักการสำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

นอกจากนั้น ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2548) ยังได้เพิ่มเติมว่า แนวคิดเชิงการบริหารจัดการด้านธุรกิจ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นดังที่

Issacs (1993, 1994 อ้างถึงในปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548) ได้อธิบายว่า การหารือกันมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดร่วมกัน (Collective Thinking) และกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ขององค์กร โดยเฉพาะการสร้างการเรียนรู้ของทีมงาน (Team Learning) เพราะการหารือกันเป็น

กระบวนการแสวงหาร่วมกันเพื่อที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืนในแง่ของกระบวนการ ข้อเสนอพื้นฐาน และการกลั่นกรองสิ่งต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ โดยหลักการในการหารือกันนั้นประกอบด้วย การชวนข้อสันนิษฐาน การสังเกตผู้สังเกตการณ์ การรับฟังบุคคลที่นั่งฟังพวกเขาอยู่ก่อน การชะลอการแสวงหาให้ช้าลง ตระหนักถึงแนวคิดต่างๆ และการติดตามแนวคิดเชิงสุดขั้วอย่างใกล้ชิด

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าแนวคิดของ Freire และ Habermas ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงปรัชญาด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในขณะที่แนวคิดของ Issacs เน้นการประยุกต์หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมลงสู่การปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมของบุคคลที่สนใจทำให้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นจริง (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548)

ในส่วนแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในเชิงการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ได้มีนักวิชาการหลายท่านอธิบายไว้ดังต่อไปนี้

White (1994) ได้สรุปแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าหัวใจสำคัญของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) คือกระบวนการร่วมกันคิดร่วมรับฟัง และเคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนกระบวนการร่วมกันค้นหาแนวทาง และตัดสินใจร่วมกันโดยอาศัยพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมจะนำไปสู่การเปิดสำนึกเชิงสาธารณะร่วมกัน (Public Conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

Singhal et al. (2004) กล่าวว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ของการสื่อสารแบบต่อหน้ากันของบุคคลฝ่ายต่างๆ แต่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนาสื่อโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนาสื่อชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Community Media) เป็นการดำเนินการภายใต้ความเชื่อที่ว่า สื่อมวลชนในระดับใหญ่และระดับเล็กเป็นสิ่งที่ทรงพลัง การมีส่วนร่วมในระดับต้นจะเกิดขึ้นหากสาธารณชนมีโอกาสดำเนินการสื่อประเภทต่างๆ ที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในระดับก้าวหน้าจะเกิดขึ้นได้หากประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบและผลิตสื่อ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารโดยเน้นการจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หรือการจัดการสื่อโดยชุมชน-เพื่อชุมชน-ของชุมชนนั่นเอง

คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

Dagron (2001) สรุปคุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้จากการรวบรวมผลการศึกษาจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระดับรากหญ้าจากทั่วโลกประมาณ 50 เรื่อง ไว้ดังนี้

1. Horizontal และ Vertical สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนเป็นตัวขับเคลื่อนในการเปลี่ยนแปลงสังคม ในลักษณะเชิงรุกมากกว่าเชิงรับและยังเป็นการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal) ของคู่สื่อสารมากกว่าเป็นการสื่อสารในแนวตั้ง (Vertical)
2. Process และ Campaigns ประชาชนร่วมกันทำหน้าที่ของตนเองในการหาหรือ การวางแผน กิจกรรมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยมากกว่าจะใช้การณรงค์ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ไม่คงทน และมีลักษณะเป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง
3. Long-term และ Short-term การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระทำที่ใช้ระยะเวลานาน เพื่อให้ประชาชนเกิดความต้องการและเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าที่จะเป็นเพียงกระบวนการในระยะเวลานั้นๆ ที่เน้นให้เกิดผลลัพธ์อย่างรวดเร็วในการประเมินผลจากภายนอกชุมชน
4. Collective และ Individual การจัดกิจกรรมภายในชุมชนควรเป็นที่สนใจของสมาชิกจำนวนมากของชุมชนมากกว่าเป็นความสนใจรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม
5. With และ For การวิจัย การออกแบบและการเผยแพร่ข้อมูลเกิดขึ้นภายในการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่าการออกแบบ การทดสอบ การเผยแพร่และประเมินผลข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อชุมชน
6. Specific และ Massive กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมในแต่ละชุมชนหรือสังคม มากกว่าการใช้เทคนิควิธีในระดับมหภาค โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม
7. People's Needs และ Donors Requirement การใช้เครื่องมือทางการสื่อสารเพื่อวิเคราะห์เรื่องการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น ซึ่งเน้นความต้องการของชุมชนเป็นหลักมากกว่าเน้นความต้องการของบุคคลภายนอก
8. Ownership และ Access กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นของประชาชนและเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมกันให้แก่สมาชิกในชุมชนทุกคน มากกว่าที่จะใช้ชุมชนเข้าถึงกิจกรรมภายใต้ปัจจัยทางสังคมการเมืองหรือแม้แต่ศาสนา
9. Consciousness และ Persuasion กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเน้นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาของสังคมตามความเป็นจริง มากกว่าที่จะโน้มน้าวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จากตารางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วมของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2548) นั้น สรุปได้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความแตกต่างจากการสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจาก การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารแนวนอนแบบสองทาง โดยเป็นการหาหรือ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจร่วมกัน โดยคำนึงถึงความจำเป็นของประชาชนเป็นหลัก และเน้น การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งการสื่อสารนั้นมีการเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย ในขณะที่การสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วมนั้นเป็นการสื่อสารในแนวตั้งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในทิศทางเดียว โดยเป็นการดำเนินการในระยะสั้นในระดับมหภาคซึ่งคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มผู้สนับสนุนด้านงบประมาณเป็นหลัก

ตารางที่ 1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	การสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วม
1. การสื่อสารแนวนอน (Horizontal) ของคู่สื่อสารในทิศทางของการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันเอง (Two-way Communication)	1. การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical/Top-Down) จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในทิศทางเดียว (One-way Communication)
2. กระบวนการหารือ และการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของหลักการประชาธิปไตย	2. การณรงค์เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมในระยะสั้นโดยไม่เน้นการสร้างศักยภาพบุคคล
3. กระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบยั่งยืนซึ่งใช้ระยะเวลายาว	3. กระบวนการวางแผนในระยะสั้น และเน้นการค้นหาทางออกให้เสร็จอย่างรวดเร็ว
4. การพัฒนาพลังอำนาจร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน	4. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับบุคคล
5. การเน้นความร่วมมือของชุมชน	5. การเน้นดำเนินการเพื่อชุมชน
6. การเน้นเนื้อหา ภาษา โดยเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น	6. การดำเนินการในระดับมหภาค และวงกว้างโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม
7. คำนึงถึงความจำเป็นของประชาชนเป็นหลัก	7. คำนึงถึงความต้องการของกลุ่มผู้สนับสนุนงบประมาณเป็นหลัก

ที่มา: ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2548

นอกจากนี้ Cohen & Uphoff (1977) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในด้านวัตถุ สังคมและส่วนบุคคล
4. มีส่วนร่วมในการประเมินผล

ระดับของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) ได้แบ่งระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/User) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับล่างที่สุด เช่น การป้อนกลับข้อมูล (Feedback) มายังผู้ผลิต
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ ผู้ผลิต (Sender/Producer) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับกลาง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ ได้แก่
 - ขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre-Production Stage) เช่น การให้แนวคิดและประเด็นที่จะนำเสนอ
 - ขั้นตอนการผลิต (Production Stage) เช่น การเข้าร่วมแสดง
 - ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production Stage) เช่น การติดต่อ การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล

3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด โดยเป็นผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย ดำเนินการใช้สื่อ รวมทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ บุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้คนในชุมชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานและสื่อนั้นก็ต้องตอบสนองความต้องการชุมชน

ทั้งนี้ในระดับผู้รับสาร/ ผู้ใช้สาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงระดับผู้ส่ง/ ผู้ผลิต ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และในขั้นตอนวางแผนและกำหนดนโยบาย จะมีตัวแทนบางคนเท่านั้นจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้

ในงานวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการสร้างแบบลงรหัสข้อมูล (Coding Sheet) และใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หมายถึง วิธีการในการศึกษาและวิเคราะห์การสื่อสารในฐานะเป็นระบบ (System) ความเป็นภววิสัยหรือปรนัย (Objective) และการวัดเนื้อหาที่ปรากฏเชิงปริมาณ (Quatitative) (Kerlinger, 1986; Krippendorff, 1986) ซึ่งสอดคล้องกับที่ นันทวัน สุชาโต (2529) ได้ให้ความหมายการวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็น เทคนิคของการวิจัยเชิงบรรยายที่วิเคราะห์เนื้อหา ดังต่อไปนี้

- 1. เชิงปริมาณ คือ ผลลัพธ์ที่ควรนำเสนอในรูปแบบของตัวเลข เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าสหสัมพันธ์ หรือค่าอัตราส่วน เป็นต้น
 2. เชิงระบบ คือ เนื้อหาที่จะวิเคราะห์ต้องถูกเลือกมาโดยวิธีการที่กำหนดไว้ก่อนล่วงหน้าโดยไม่มีอคติ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้วิจัยตรวจสอบเฉพาะส่วนที่คิดว่า สนับสนุนสมมติฐานของตนเท่านั้น
 3. เชิงภววิสัย คือ ประเภทของเนื้อหาจะต้องมีการนิยามไปในแนวทางที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องเดียวกันก็จะได้รับผลลัพธ์ที่ตรงกัน
 4. การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏให้วัดได้ โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นวัดอย่างชัดเจน
- ทั้งนี้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการเจตจำนงโนทัศน์ (Concept) ที่เป็นประเด็นของการศึกษาตามทีละประเด็นในวัตถุประสงค์ โดยมโนทัศน์เหล่านั้นปรากฏอยู่ในเอกสารหรืองานเขียนที่ต้องแจกแจงนับออกมาเพื่อให้เห็นชัดเจนลงไปว่าเอกสารหรืองานเขียนนั้นให้น้ำหนักกับมโนทัศน์เหล่านั้นมากน้อยเพียงใด มิใช่เกิดจากการวิเคราะห์ด้วยการอธิบายตามความรู้สึกของผู้วิจัย (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545)

วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เนื้อหา

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ได้ระบุวัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์โครงสร้างของสาร นักวิจัยจะพยายามหาคำตอบที่เกี่ยวกับลักษณะของเนื้อหา ในเชิงโครงสร้างและหน้าที่ของสาร โดยนักวิจัยมักเลือกศึกษากับกลุ่มสารจำนวนหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เสมือนตัวแทนของสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และดำเนินการหาข้อสรุป กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นสากล และประยุกต์ใช้การอธิบายสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้
2. การบรรยายหรือตีความ นักวิจัยจะพยายามพิจารณาความหมายของสารในภาพรวม ตลอดจนการพิจารณาศักยภาพของสารในการสื่อความหมายตามวัตถุประสงค์ หรือมุมมองของบุคคลกลุ่มต่างๆ ต่อเนื้อหาของสาร เป็นต้น โดยนักวิจัยอาจวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในสาร อาทิ ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหากับผลลัพธ์ บุคลิกภาพของผู้เขียนกับการถ่ายทอดเรื่องราว เป็นต้น
3. การประเมินคุณค่าของสาร นักวิจัยอาจพิจารณานำกฎเกณฑ์ หรือทฤษฎีต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมของสาร

ประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหา

พรทิพย์ ดีสมโชค (2553) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ลักษณะของเนื้อหา สาเหตุที่เสนอเนื้อหา และผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของเนื้อหา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะของเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ตัวเนื้อหาใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ประเด็นของเนื้อหา และรูปแบบของเนื้อหา
 - 1.1 ประเด็นของเนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาจะมุ่งไปที่ประเด็นของเนื้อหาใน 7 ประเภท ได้แก่ 1) ศึกษาแนวโน้มของประเด็นที่ปรากฏในเอกสาร โดยผู้วิจัยสามารถจำแนกเนื้อหาออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ และจัดเนื้อหาตามกลุ่มตามความถี่หรือจำนวนครั้งที่เกิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยเห็นแนวโน้มของเรื่องหนึ่งๆ 2) ศึกษาพัฒนาการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะชี้ให้เห็นพัฒนาการความสนใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อประเด็นที่ศึกษา และขอบเขต ลักษณะเนื้อหาที่กำลังศึกษาในแต่ละช่วงเวลา 3) ศึกษาความแตกต่างของเนื้อหาเรื่องเดียวกันที่เผยแพร่ในประเทศต่างๆ ซึ่งการเปรียบเทียบจะช่วยตอบคำถามได้ว่าประเทศต่างๆ เสนอเนื้อหาเดียวกันในลักษณะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร 4) ศึกษาเปรียบเทียบสื่อในการสื่อสาร เพื่อให้เห็นผลของการใช้เนื้อหาสาระเดียวกันแต่นำเสนอผ่านสื่อที่หลากหลาย 5) ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสาระของเนื้อหาที่นำเสนอตอบสนองวัตถุประสงค์ของการสื่อสารหรือไม่ 6) ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหากับมาตรฐาน โดยมุ่งพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และ 7) ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการวิจัย ซึ่งมักเป็นผลสืบเนื่องจากผู้วิจัยต้องการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นกลุ่มเนื้อหาสาระ เพื่อสะดวกในการจัดตารางวิเคราะห์และหาข้อสรุปต่อไป

1.2 รูปแบบของเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์สัญลักษณ์และการใช้สัญลักษณ์ประกอบ 3 ประเภทย่อย ได้แก่ 1) ศึกษาเทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อ 2) ศึกษาความน่าอ่านของสื่อ ซึ่งนิยมใช้วิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์ และ 3) ศึกษาวิเคราะห์วิธีการเสนอประเด็นเนื้อหา โดยจะมุ่งวิเคราะห์การใช้ภาษาเกี่ยวกับไวยากรณ์และภาษาที่ใช้ในการพูด

2. สาเหตุที่เสนอเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ให้ความสนใจต่อการค้นหาสาเหตุที่เสนอเนื้อหาถึงความตั้งใจและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารมากกว่าจะพิจารณาสาระเนื่อหาดังกลุ่มแรก ซึ่งการวิเคราะห์สาเหตุที่เสนอเนื้อหานี้ประกอบไปด้วย

2.1 ศึกษาความตั้งใจของผู้ส่งสารและสาเหตุอื่นๆ โดยศึกษาว่าผู้ส่งสารเสนอเนื้อหาเช่นนั้นเพราะมีความตั้งใจอะไร และวิเคราะห์สาเหตุอื่นๆ อันอาจเกิดจากสภาพวัฒนธรรมหรือแรงกระตุ้นต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความตั้งใจและการกำหนดวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

2.2 ศึกษาว่าผู้ส่งสารสอดแทรกการโฆษณาชวนเชื่อไว้หรือไม่ เป็นการวิเคราะห์ภายในเนื้อหา นั่นๆ ว่ามีการโฆษณาชวนเชื่อสอดแทรกไว้หรือไม่ หรือเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานเนื้อหาที่กำหนดไว้ เช่น การนำโฆษณามาเปรียบเทียบกับมาตรฐานเนื้อหาของการโฆษณาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข)

2.3 ศึกษาสภาพทางจิตวิทยาของผู้ส่งสาร การวิเคราะห์เนื้อหาประเภทนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าผลงานการสื่อสารที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากตัวแปรเชิงจิตวิทยาของผู้ส่งสาร

2.4 ศึกษาการทำนายพฤติกรรมของผู้ส่งสาร เพื่อศึกษาปฏิกิริยาของผู้รับสาร

3. ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่มุ่งศึกษาผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของเนื้อหาโดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่

3.1 ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสาร เพื่อศึกษาว่าผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายนั้นในแต่ละช่วงเวลาสนใจเรื่องอะไร พร้อมทั้งวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวัฒนธรรมและสภาพสังคม ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์เนื้อหาประเภทนี้เป็นการศึกษาทางอ้อม เพราะการศึกษาทัศนคติ ความสนใจ และคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาจากผู้รับสารได้โดยตรง แต่จะศึกษาจากข้อมูลที่แวดล้อมผู้รับสารนั้นๆ รวมทั้งข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะของผู้รับสารมาจากผลงานที่ผู้อื่นได้นำเสนอไว้

3.2 ศึกษาความสนใจและความตั้งใจของผู้รับสาร เนื่องจากการที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสารอะไร หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องมีความตั้งใจที่จะรับสารนั้น มีผลต่อการสร้างความต้องการ ทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้รับสาร

3.3 ศึกษาผลของการสื่อสารต่อผู้รับสาร โดยมุ่งศึกษาผลของการสื่อสารในอดีตที่มีต่อบุคคลกลุ่ม สถาบัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้ ความคิดเห็น รสนิยม และพฤติกรรมต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

องค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาในการวิเคราะห์เนื้อหา

Berelson (1952) Bery (1983) Merton (1968) ได้อธิบายว่าในการวิเคราะห์เนื้อหานั้นมีองค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาดังนี้

1. Word เป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทั่วไปจะใช้ในการหาความถี่ของคำหรือหัวข้อ
2. Themes เป็นรูปประโยคที่ง่าย ๆ สามารถจะวางไว้ที่ส่วนต่างๆ ของงานเขียนและเป็นหน่วยในการพิจารณาที่มีประโยชน์มากกว่า มีรูปแบบที่ง่ายที่สุด
3. Characters เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์ซึ่งผู้วิจัยต้องนับจำนวนครั้งของบุคคลเฉพาะหรือบุคคลต่างๆ ที่ถูกกล่าวถึงมากกว่าที่จะสนใจในจำนวน Word หรือ Themes
4. Paragraphs เป็นองค์ประกอบที่ไม่มีการใช้บ่อยในการวิเคราะห์หน่วยพื้นฐานของเนื้อหาสาเหตุจากความยากในความพยายามที่จะ Code และแบ่งแยกประเภทของความคิดที่หลากหลายและมากมายที่อยู่ในแต่ละ Paragraphs
5. Items องค์ประกอบนี้เป็นตัวแบบทั้งหมดของสารของผู้ส่งซึ่งหมายความว่า Items หนึ่งๆ อาจจะเป็นหนังสือทั้งเล่ม จดหมาย สุนทรพจน์ บันทึกประจำวัน หนังสือพิมพ์หรือแม้แต่การสัมภาษณ์
6. Concepts เกี่ยวพันกับการจัดกลุ่มของคำที่ประกอบเป็นกลุ่มความคิดของตัวแปรต่างๆ ในสมมติฐานการวิจัย
7. Semantic หน่วยวิเคราะห์นี้ผู้วิจัยให้ความสนใจจำนวน ชนิดของคำที่ใช้ว่าคำนั้นๆ จะมีผลกระทบอย่างไร ความแข็งหรือความอ่อนของคำนั้นๆ จะมีความสัมพันธ์ต่อท่วงทำนองของประโยคอย่างไร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ สื่อ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก โดยได้สร้างแบบลงรหัสข้อมูลขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ เทคนิคหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ เนื่องจากหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ งานวิจัย 1 เรื่องเพื่อแจกแจงนับตามโน้ตสันต่างๆ คือ คุณลักษณะของงานวิจัยที่จะใช้ในการศึกษา ได้แก่ คำ หรือ สัญลักษณ์ (Word/Symbol) ซึ่งประกอบด้วย ชื่อผู้วิจัย ชื่องานวิจัย สถาบันที่สังกัด ปี พ.ศ. ที่งานวิจัยเผยแพร่ คุณลักษณะของงานวิจัย ประเภทของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง สมมติฐาน เครื่องมือ และเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล และประเด็นหลัก (Theme) ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพรวมขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis)

โดยทั่วไปแล้วการสังเคราะห์งานวิจัยหรือในชื่อเรียกอื่นๆ เช่น วิธีการบูรณาการงานวิจัย (Method of Integration Research) วิธีการของการรวบรวมงานวิจัย (Method of Combining Research) การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (Analysis of Analyses) การวิจัยงานวิจัย (Research of Research) การทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ (Meta Analysis: Integrative Literature Review) (กรณีการ สุขเกษมและสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) เป็นต้น นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัย ในขั้นตอนที่เรียกว่า การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) โดยผู้วิจัยต้องทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Review) เพื่อให้ได้กรอบความคิดของการวิจัย (Research Framework) ต้องทบทวนระเบียบวิธีวิจัย (Methodological Review) เพื่อหาระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยของตน และต้องทบทวนผลการวิจัยในอดีต (Research Integration Review) เพื่อนำมาใช้คาดคะเนคำตอบของปัญหาในการวิจัย หรือเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในงานวิจัยของตน

ต่อมานักวิชาการหลายท่านได้พัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ให้ผลลัพธ์ที่ดีมากยิ่งขึ้น จนทำให้การสังเคราะห์งานวิจัยไม่ได้เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงปริมาณนั้นถือเป็นการวิจัยอย่างหนึ่ง เพราะอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ คือ มีการกำหนดปัญหาในการวิจัย รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย และนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นมานี้ยังทำให้ได้ความรู้ใหม่ขึ้นมาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยโดยทั่วไป (อุทุมพร จามรมาน, 2531)

ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2529) ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ว่า หมายถึง วิธีการศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหานั้น หลายๆ เรื่องมาวิเคราะห์ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบให้ได้คำตอบของปัญหาที่เป็นข้อยุติ โดยวิธีการดำเนินการสังเคราะห์ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบทำได้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบการวิจัยและกำหนดสมมติฐาน ลักษณะที่สอง เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัยว่า หมายถึง ระเบียบวิธีศึกษาเพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้นๆ มาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางปัญญาวิจัยที่ต้องการ (อรรถพร กงวิไล, 2547)

กรณีกา เรื่องเดช (2554) ได้ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัยว่า หมายถึง การนำผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไปมาบูรณาการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดมาหาข้อสรุปร่วมกันในประเด็นหรือเรื่องที่ศึกษา โดยเป็นการพัฒนาต่อยอดจากงานวิจัยเดิม

ดังนั้นจากนิยามข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง การวิเคราะห์งานวิจัยในประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยนำงานวิจัยหลายๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นๆ มาศึกษาเพื่อหาข้อยุติข้อสรุปร่วมกัน และอาจนำข้อสรุปที่ได้ไปพัฒนาต่อไป

ลักษณะสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัย

กรรณิกา เรืองเดช (2554) ได้อธิบายว่า การสังเคราะห์งานวิจัยจะมีลักษณะสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่

1. การนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของศาสตร์ที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกันมาทำการสรุปให้เห็นเป็นแนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบใหม่ขึ้นมา
2. การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นการสังเคราะห์มาจากผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปในหัวข้อเรื่องเดียวกัน
3. การสังเคราะห์งานวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อสรุปรวมจากผลงานวิจัยต่างๆ หรือเป็นการตกผลึกความคิดที่ได้มาจากผลงานวิจัยหลายชิ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวมในหัวข้อเรื่องที่ศึกษา
4. การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการมุ่งหาข้อสรุปหรือข้อเสนอนะทั่วไป (Generalization) ในหัวข้อที่ศึกษา โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงอุปมานเป็นวิธีการศึกษาที่ใช้วิธีการนำข้อค้นพบที่ได้จากปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นจำนวนมากมาหาข้อสรุปทั่วไป
5. การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วมโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นต่างๆ มีการนำมาใช้กับเหตุผลเชิงอุปมาน รวมถึงอาจมีการนำข้อสรุปรวม ข้อสรุปทั่วไป หรือต้นแบบใหม่ไปทดลองหรือทดสอบเพื่อหาความจริงต่อไป

ขั้นตอนของการสังเคราะห์งานวิจัย

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2529) อธิบายว่า การสังเคราะห์งานวิจัยประเภทต่างๆ จะมีวิธีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามการสังเคราะห์งานวิจัยโดยทั่วไปนั้นจะประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อปัญหา ซึ่งใช้หลักการเช่นเดียวกับการกำหนดปัญหาวิจัย โดยทั่วไปแต่มีจุดสำคัญคือ ปัญหาวิจัยนั้นต้องเป็นปัญหาที่มีการทำวิจัยอย่างน้อยสองราย และนักวิจัยต้องสังเคราะห์งานวิจัยเหล่านั้น ปัญหาการวิจัยควรเป็นปัญหาที่น่าสนใจและยังไม่มีคำตอบที่แน่ชัด

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา หลังจากกำหนดหัวข้อปัญหาแล้ว นักวิจัยต้องนิยามปัญหาให้ชัดเจน และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดแผนและสมมติฐานการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การเสาะค้น คัดเลือก และรวบรวมงานวิจัย

- การเสาะค้นงานวิจัย นักวิจัยต้องค้นคว้า และเสาะแสวงหางานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
- การคัดเลือกงานวิจัย นักวิจัยต้องศึกษา และตรวจสอบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างละเอียด โดยสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยให้ได้งานวิจัยที่มีความตรงภายใน และความตรงภายนอกสูงตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ในกรณีที่ม้งานวิจัยจำนวนมากนักวิจัยต้องพิจารณาเลือกงานวิจัยมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มงานวิจัยทั้งหมด
- การรวบรวมผลงานวิจัย นักวิจัยต้องใช้ความระมัดระวังเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ และครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัย ขั้นตอนนี้เน้นการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยผลการวิจัย รายละเอียด ลักษณะ และวิธีการวิจัยจากงานวิจัยทั้งหมด เพื่อสังเคราะห์หาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติ และทดสอบว่าสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ จากนั้นจึงแปลความหมายผลการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหานำการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเสนอรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย การเขียนรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยมีหลักการเช่นเดียวกับการเขียนรายงานการวิจัยโดยทั่วไป นักวิจัยต้องเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานทุกขั้นตอน พร้อมทั้งข้อสรุป ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะจากการสังเคราะห์งานวิจัย โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง กระชับ และชัดเจน

ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยนั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

1. **การสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงปริมาณ (Meta-Analysis)** หรือ อีกชื่อหนึ่งคือการวิเคราะห์อภิมานนั้นได้มีผู้ให้คำจำกัดความดังต่อไปนี้

Glass (1976 อ้างในสุพัฒน์ สุกมลสันต์, 2535) กล่าวว่ากรวิเคราะห์อภิมานหมายถึง การวิเคราะห์ทางสถิติ นำผลของการวิจัยจำนวนมากเพื่อหาข้อสรุปเชิงบูรณาการ (Integrating Finding) โดยไม่ใช่การนำเอาข้อมูลดิบของงานวิจัยต่างๆ มาวิเคราะห์ซ้ำอีกและไม่ใช่การบรรยายสรุปผลงานวิจัยจำนวนมากเพื่อหาคำตอบรวมสรุปโดยไม่ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติมาช่วยในการหาคำตอบดังกล่าวนั้น โดย Glass สรุปว่าการวิเคราะห์อภิมานเป็นการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์หลายๆ เรื่อง (The Analysis of Analyses) นั้นเอง

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2530) กล่าวว่า การวิเคราะห์อภิมานเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้การสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาการวิจัยเรื่องเดียวกันโดยไม่ต้องมีการศึกษาข้อมูลเดิมของงานวิจัยแต่ใช้ผลการวิจัยและรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยทั้งหมดเป็นข้อมูล โดยใช้งานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นหน่วยการวิเคราะห์ และมีเป้าหมายที่จะสังเคราะห์สรุปผลการวิจัยทั้งหมดเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ศิริยา พูลสุวรรณ (2530) กล่าวว่า การวิเคราะห์ห่อภิมานเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้วิธีการทางสถิติมาสังเคราะห์งานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน โดยใช้งานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นตัวอย่างของการวิเคราะห์ ซึ่งงานวิจัยแต่ละเรื่องนั้นจะถูกแปลงให้เป็นหน่วยมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถสรุปผลรวมเข้าด้วยกันได้ หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การวิเคราะห์ห่อภิมานเป็นการวิจัยงานวิจัย (Research of Research) โดยใช้วิธีการทางสถิติมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปอย่างมีระบบจากงานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน

จากนิยามข้างต้นจึงสรุปได้ว่าการวิเคราะห์ห่อภิมานเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงปริมาณวิธีหนึ่ง ที่ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเดียวกันจำนวนหลายๆ เรื่องมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือผลการสังเคราะห์ที่กว้างและลึกมากกว่าผลการวิจัยในแต่ละเรื่อง

ข้อควรพิจารณาในการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงปริมาณหรือการวิเคราะห์ห่อภิมานนั้น มีอยู่ 3 ประเด็นหลักคือ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

1. งานวิจัยต้องศึกษาปัญหาเดียวกัน แต่อาจจะใช้แบบแผนการวิจัยต่างกัน เครื่องมือวัดต่างกัน กลุ่มตัวอย่างต่างกัน วิธีการวิเคราะห์ต่างกันก็ได้
2. งานวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์ด้วยวิธีการ Meta-Analysis เนื่องจากงานวิจัยแต่ละเรื่องศึกษาตัวแปรต่างกัน หรือแม้จะศึกษาตัวแปรเหมือนกันแต่ก็อาจใช้เครื่องมือวัดต่างกัน ดังนั้นผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องจึงไม่อยู่ในสเกลเดียวกัน จำเป็นต้องอยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน (Standard Indices) ซึ่งดัชนีมาตรฐานที่ใช้กันอยู่ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณมี 2 แบบ คือ 1. ค่าความน่าจะเป็น คือ ดัชนีที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยแรก ต่อมาเมื่อนักวิจัยเห็นว่าค่าความน่าจะเป็นให้สารสนเทศน้อยกว่าดัชนีความสำคัญของอิทธิพลความนิยมใช้ค่าความน่าจะเป็นจึงลดลง และ 2. ค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร หรือดัชนีความสำคัญของอิทธิพล (Effect-Magnitude) คือ ค่าสถิติที่ถูกสร้าง และพัฒนาขึ้นเพื่อบอกขนาดความสัมพันธ์ระหว่างค่าตัวแปรในปัญหาวิจัยที่นักวิจัยนำมาสังเคราะห์ สำหรับข้อมูลในการวิเคราะห์ Meta-Analysis อีกส่วนหนึ่ง คือ คุณลักษณะงานวิจัย ได้แก่ ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะการพิมพ์ ได้แก่ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า คุณภาพการพิมพ์ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย เป็นต้น ตัวแปรเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ (Substance) ได้แก่ ประเภททฤษฎีที่ใช้การตั้งสมมติฐานวิจัย ลักษณะกรอบความคิดในการวิจัย ความลึกซึ้งของปัญหาวิจัย จำนวนเอกสารอ้างอิง จำนวนเอกสารอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เป็นงานวิจัยที่ทันสมัย ประเภทของตัวแปรต้นประเภทของตัวแปรตาม ประเภทของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตัวแปรต้น จำนวนตัวแปรตาม เป็นต้น และตัวแปรเกี่ยวกับวิธีการวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ลักษณะแบบแผนการวิจัย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างวิธีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน ระยะเวลาการทดลอง ลักษณะผู้ทำการทดลอง ประเภทสถิติวิเคราะห์ที่ใช้ การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น เป็นต้น

3. การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธี Meta-Analysis มีข้อมูลเป็นรายงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลผลการวิจัย ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในรูปของดัชนีมาตรฐาน และข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย ซึ่งมี

หน่วยวิเคราะห์เป็นงานวิจัยโดยตลอดเมื่อใช้การวิเคราะห์ประเภทสหสัมพันธ์ แต่เนื่องจากในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธี Meta-Analysis นั้น นักวิจัยต้องการทราบด้วยว่า เมื่อตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยมีความสัมพันธ์กับดัชนีมาตรฐาน เช่น นักวิจัยพบว่างานวิจัยที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างใหญ่มาก มีแนวโน้มที่จะค่าดัชนีมาตรฐานสูงกว่างานวิจัยที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อยนักวิจัยต้องการทราบว่าในกลุ่มงานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยดัชนีมาตรฐานเป็นเท่าไร มีความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐานหรือไม่ ถ้ายังพบว่ามีความแปรปรวนอยู่ จะต้องวิเคราะห์ต่อไปว่า มีตัวแปรใดอธิบายความแปรปรวนในดัชนีมาตรฐานนั้นได้ กระบวนการวิเคราะห์ต้องแสดงว่าต้องมีการแบ่งกลุ่มผลการวิจัยหรือแบ่งกลุ่มดัชนีมาตรฐานออกเป็นกลุ่มงานวิจัย เช่น แบ่งกลุ่มงานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ปานกลาง และเล็ก เป็นสามกลุ่ม เป็นต้น แล้วจึงวิเคราะห์ต่อไปว่าในหน่วยระดับกลุ่มงานวิจัย หรือชุดงานวิจัยนั้น มีตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย หรือตัวแปรปรับใด มีผลทำให้ค่าดัชนีมาตรฐานแตกต่างกันได้อีก

2. การสังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เน้นการบรรยาย (Narration) โดยนักวิจัยจะต้องอ่านรายงานการวิจัยในประเด็นปัญหาที่สนใจ แล้วสรุปประเด็นหลักของผลการวิจัยในแต่ละเรื่อง และอาจบรรยายให้เห็นความสอดคล้องและความขัดแย้งระหว่างผลการวิจัยเหล่านั้น และวิเคราะห์ว่าเกิดจากคุณลักษณะของงานวิจัยในด้านใด ทั้งนี้การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการบรรยายได้ถูกตั้งคำถามถึงความน่าเชื่อถือของผลการสังเคราะห์ เนื่องจากเป็นการสังเคราะห์ที่ตัวผู้วิจัยเป็นหลัก ผลการสังเคราะห์จึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและจริยธรรมของผู้วิจัย (อรรถพร กงวิไล, 2547) แต่อย่างไรก็ตามข้อดีของการสังเคราะห์ในเชิงคุณภาพคือ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์นั้นใช้ได้ทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยทั้งสองประเภท เพื่อให้เกิดข้อสรุปร่วมกันได้ด้วย และในเวลาต่อมาได้มีการนำการวิจัยแบบที่เรียกว่า การวิเคราะห์เนื้อหา มาประยุกต์ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ รวมทั้งยังมีการพัฒนาวิธีการสังเคราะห์ที่เรียกว่า Meta-Ethnography หรือการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิमानเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงคุณภาพและเพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่ชัดเจนและเชื่อถือได้มากขึ้น

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิमानเป็นการนำเอางานวิจัยเชิงคุณภาพที่นำมาสังเคราะห์มาแปลความ (Translation) เทียบกับการแปลความ (Translation) หรือหมายถึง การอธิบายเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Explanation) (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2543) หรือการอธิบายเชิงตีความ (Interpretive Explanation) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่มีการตีความได้มากขึ้น 2. เพื่อตรวจสอบเชิงวิพากษ์สิ่งที่เป็นสาระ หลักฐานหรือข้อมูลสำหรับการวิจัย 3. เพื่อเปรียบเทียบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างเป็นระบบให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนจากงานวิจัย 4. เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยของนักวิจัยและงานวิจัยของคนอื่น และ 5. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยชาติพันธุ์วรรณา

Nobit และ Hare (1988) เสนอขั้นตอนในการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยวิธี Meta-Ethnography นั้น 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดปัญหาของการวิจัย นักวิจัยต้องกำหนดปัญหาวิจัยที่ต้องการศึกษา ซึ่งลักษณะปัญหาวิจัยควรเป็นปัญหาที่มีคำถามว่า ทำไม อย่างไร มีกระบวนการเป็นขั้นตอนหรือเปลี่ยนแปลงเป็นแบบใดบ้าง รวมทั้งต้องสามารถอธิบายได้ว่าปัญหาการวิจัยนั้นมีความสำคัญในเชิงวิชาการ และในภาคปฏิบัติอย่างไร สำหรับการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิมานั้น และประเด็นความสนใจนี้จะต้องมีคุณค่าเพียงพอ จึงจะนำไปสู่การดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย

2. เลือกงานวิจัยเชิงคุณภาพที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยข้อพิจารณา คือ จำนวนงานวิจัยที่สอดคล้องกับประเด็นความสนใจที่จะนำมาสังเคราะห์ การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis) และการทบทวนงานวิจัย (Integrative Research) จะใช้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่จะสังเคราะห์ทั้งหมดจะพิจารณาด้วยเหตุผลที่ว่า ทำให้ได้ความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้นหรือไม่เพราะเป็นการยากที่จะได้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่จะสังเคราะห์ทั้งหมด นอกจากนี้การตัดสินใจเลือกงานวิจัยยังต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจ ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยของบุคคลต่างๆ รวมทั้งความสนใจของผู้สังเคราะห์งานวิจัยด้วย ซึ่งผู้วิจัยอาจจะเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณภาพหรือมีประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษา

3. เลือกและทำความเข้าใจงานวิจัยที่เลือกมาสังเคราะห์ โดยการอ่านซ้ำๆ เนื่องจากการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิมานเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาสาระ (Texts) การอ่านงานวิจัย จึงต้องให้ความสนใจต่อรายละเอียดของการวิจัย และสาระที่ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นๆ

4. สร้างกรอบแนวคิด หรือกำหนดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องที่จะนำมาสังเคราะห์ ซึ่งการกำหนดความสัมพันธ์ทำได้โดยการนำข้อเปรียบเทียบ (Metaphors) วลี (Phrases) ความคิด (Ideas) หรือโนทัศน์ (Concept) และผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาวางเรียงกัน แล้วกำหนดเป็นข้อตกลง (Assumption) ว่างานวิจัยนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง

5. แปลความหมายหรือตีความงานวิจัยแต่ละเรื่องเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ เป็นการนำแนวคิดจากงานวิจัยเรื่องหนึ่งไปใช้กับงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง แล้วนำผลที่น่าจะได้มาเปรียบเทียบกัน

6. สังเคราะห์ผลการแปลความหมาย เป็นการนำเอาผลจากการสังเคราะห์ในระดับที่หนึ่งหรือการแปลความหมายมาแปลความอีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูว่ามีคำเปรียบเทียบหรือสังกัดใดที่เหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องต่างๆ ที่นำมาสังเคราะห์ ลักษณะการสังเคราะห์จะได้ข้อความรู้ซึ่งมีความกว้างขวางและความลึกซึ้งมากเกินกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทั้งหมด

7. สรุป รายงาน และนำเสนอผลการสังเคราะห์ โดยหลังจากที่ได้ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว การนำเสนอรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยจะต้องคำนึงถึงผู้รับสาร โดยอาจจะอยู่ในรูปของงานวิชาการ หรือสื่ออื่นๆ ที่เหมาะสมกับผู้รับสาร เช่น วิดีทัศน์ ดังนั้นผู้นำเสนอรายงานจำต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมของผู้รับสารเป็นอย่างดี

ในการวิจัยนี้ได้นำงานวิจัยเรื่องการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกจากงานวิจัยเชิงปริมาณที่มาสังเคราะห์ด้วยวิธี Meta-Analysis โดยจะหาขนาดอิทธิพลหรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในงานวิจัย และนำมาหาความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของงานวิจัย เพื่อให้

ได้ทราบถึงสถานภาพองค์ความรู้ด้านสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในภาคตะวันออกจากงานวิจัยปริมาณเหล่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยในทางนิเทศศาสตร์ที่ใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น มีไม่มากนัก โดยรายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

กาญจนา แก้วเทพ และวิลาสินี พิพิธกุล (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “สตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทย” โดยรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นสตรีกับสื่อมวลชนในช่วงปี พ.ศ. 2520-2535 จากฐานข้อมูลของห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งสถาบันหรือองค์กรเกี่ยวกับสตรีและสื่อมวลชน พบว่า มีงานวิจัยทั้งสิ้น 83 เรื่อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ที่เจาะลึกการวิเคราะห์เนื้อหา/การวิจารณ์วรรณกรรม/การวิจัยเอกสาร/การสังเกตการณ์ จำนวน 71 เรื่อง และรองลงมาเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 42 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด 38 เรื่อง รองลงมาเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง 4 เรื่อง ซึ่งงานวิจัยแต่ละเรื่องอาจใช้วิธีการวิจัยมากกว่า 1 วิธี

พรพรรณ เขยจิตร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “สถานภาพการศึกษาวิจัยการสื่อสารในองค์การไทย ในวิทยานิพนธ์ (2524-2541)” โดยรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารในองค์การ ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2541 จากฐานข้อมูลของห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา พบงานวิจัยทั้งหมด 67 เรื่อง ผลการวิจัยที่น่าสนใจ คือ 1. งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 55 เรื่องและเกือบทั้งหมดเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 53 เรื่อง 2. ประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุด คือ รูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารในองค์การ 3. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้มากที่สุดคือ แนวคิดเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แนวคิดและทฤษฎีองค์การแบบมนุษยสัมพันธ์ และแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล 4. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพียงอย่างเดียวมากที่สุด โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ และและ 5. สำหรับข้อค้นพบที่นำไปสู่ความรู้เรื่องการสื่อสารในองค์การไทยส่วนใหญ่จะเน้นประสิทธิภาพของการสื่อสารสองทางและการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีผลต่อความพึงพอใจในการสื่อสารและการทำงาน การเลือกสื่อภายในองค์การและการสร้างการยอมรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อเทคโนโลยีการสื่อสารในองค์การ

ภัทรานุจ แสงจันทร์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “สถานภาพการศึกษาวิจัยทางการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย” โดยรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Communication) การสื่อสารระหว่างประเทศ (International Communication) และการสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ (Comparative Mass Communication) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506-2542 จากฐานข้อมูลของห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระดับบัณฑิตศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า มีงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 39 เรื่อง สำหรับผลการวิจัยที่น่าสนใจ คือ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 20 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่ากรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระดับวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด คือ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารระดับวัฒนธรรม และประเด็นในการศึกษาส่วนมากเป็นการศึกษาในระดับการสื่อสารต่างวัฒนธรรม ซึ่งหัวข้อที่มีการศึกษามากที่สุด คือ อิทธิพลทางจิตวิทยา สำหรับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ส่วนมากเป็นการศึกษาจากเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่พบมาในการวิจัยทางด้านนี้ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

วิไลวรรณ รุ่งเรืองรัตน์ (2542) ได้ศึกษา “สถานภาพทางการศึกษาสื่อมวลชนไทยโดยนักวิจัยชาวต่างประเทศ” โดยรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนไทยของนักวิชาการและนักวิจัยชาวต่างประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 1955-1999 จากห้องสมุด ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งพบว่า มีทั้งหมด 39 เรื่อง โดยผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์สรุป ประเด็นต่างๆ เช่น ผู้วิจัยหรือหน่วยงานที่ศึกษา และผลการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้มีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ รูปแบบของการวิจัยที่ใช้ในทศวรรษที่ 50-40 มากที่สุด คือ การวิจัยเชิงสำรวจ คิดเป็นร้อยละ 63 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนรูปแบบของการวิจัยที่ใช้ตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมามากที่สุด คือ การวิจัยเอกสาร คิดเป็นร้อยละ 26 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และหากรวมรูปแบบของการวิจัยที่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพทั้งหมด จะมีถึงร้อยละ 65 รวมทั้งยังมีการใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในงานวิจัยเรื่องเดียวกันเพิ่มขึ้นด้วย จากเดิมร้อยละ 6 เป็นร้อยละ 17

กาญจนา แก้วเทพ กำนัน หลุยยะพงศ์ รุจิรา สุภาฯ และวีระพงษ์ พลนิกรกิจ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้” ซึ่งประมวลจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา/ นิเทศศาสตร์พัฒนาการ แต่จะเน้นหลักที่การศึกษาสื่อในชุมชนชนบทโดยรวบรวมงานวิจัยและงานวิจัยในช่วง พ.ศ. 2520-2540 พบว่า งานวิจัยเรื่องสื่อในชุมชนชนบทแม้จะมีเป็นจำนวนมาก แต่ก็มีความจำกัดในเรื่องกรอบแนวคิดวิธีการวิจัย และเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ทำให้ผลของการวิจัยโดยภาพรวมไม่ได้ให้คำตอบแปลกใหม่ใดๆ ซึ่งมักเป็นไปตามข้อสันนิษฐานจากทฤษฎีที่กำหนด แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลง คือ แนวคิดในเรื่องการใช้สื่อประเภทต่างๆ นอกจากนั้นพบว่า สื่อยังมีขนาดเล็กก็ยังมีบทบาทในการพัฒนาชนบท โดยอาจเรียงลำดับตามขนาดของสื่อได้ดังนี้ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อ

พื้นบ้าน และสื่อมวลชน ส่วนหัวข้อการวิจัยที่ยังมีการศึกษาน้อย ได้แก่ เรื่องสิทธิในการสื่อสาร ทิศทางการไหลของข่าวสารและเนื้อหาสาร

อุบลวรรณ ปิติพัฒน์โมฆิต (2544) ได้ศึกษา “การพัฒนาการของการศึกษาและสถานภาพขององค์ความรู้ทางนิเทศศาสตร์พัฒนาการในประเทศไทย” โดยรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2506-2543 จากมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ 4 แห่ง ได้แก่ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ บัณฑิตและคณะเกษตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการในประเทศไทย เป็นระดับปริญญาโท เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนกระทั่งพ.ศ. 2544 มีเปิดสอนใน 4 สถาบันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2. จำนวนขององค์ความรู้ในช่วง พ.ศ. 2505-2543 พบว่ามีทั้งหมด 596 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อจำแนกตามช่วงเวลา พบว่า มีงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2540-2543 มากที่สุด จำนวน 220 เรื่อง ส่วนงานวิจัยพบในช่วง ปี พ.ศ. 2530-2534 มากที่สุด จำนวน 14 เรื่อง สำหรับหัวข้อเรื่องที่มีจำนวนองค์ความรู้มากที่สุด คือการสื่อสารกับการเกษตร และ 3. จำนวนขององค์ความรู้ เมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์แล้ว มีการศึกษาด้านผู้รับสาร ด้านความรู้และพฤติกรรมและด้านการสื่อสารกับการเกษตรมากที่สุด โดยจำนวนความรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ นั้นสะท้อนภาพของปัญหาสำคัญๆ ในสังคมไทยด้วย

กุลทิชา หุ่นราษฎร์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้ด้านการเผยแพร่ นวัตกรรมในงานวิจัย สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ โดยศึกษาประเด็นของการวิจัย กรอบแนวคิดและทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัย และข้อค้นพบที่นำมาสู่องค์ความรู้ด้านการเผยแพร่ นวัตกรรม จากงานวิจัยจำนวน 78 เล่ม ที่ทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2524-2545 ในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จาก 4 สถาบันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า 1. ประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุด คือ ผลของนวัตกรรมที่มีต่อผู้รับสาร 2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้มากที่สุด คือ ทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรม 3. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้มากที่สุด คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นประชาชนทั่วไปมากที่สุด โดยเฉพาะเกษตรกรและประชาชนในกรุงเทพมหานคร การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในการสุ่มแบบทราบดีความน่าจะเป็นมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน และเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงอ้างอิงมากที่สุด และ 4. ข้อค้นพบที่นำเสนอมาสู่องค์ความรู้ด้านการเผยแพร่ นวัตกรรมยังอยู่ในสภาวะการย่ำหรือยืนย่นข้อค้นพบเดิม ตามทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรมของโรเจอร์ส ส่วนใหญ่นับศึกษาพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมของผู้รับสาร โดยมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยเฉพาะการเปิดรับข่าวสาร กับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

วันดี เลิศสุพงศ์กิจ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัยด้านการสื่อสารมวลชนของไทยและสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2544” โดยรวบรวมข้อมูลงานวิจัยด้านการสื่อสารมวลชนของไทยจากงานวิจัยระดับวิทยานิพนธ์ของคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปีการศึกษา 2543-2544 และงานวิจัยด้านสื่อสารมวลชนของสหรัฐอเมริกาจากงานวิจัยฉบับย่อที่ตีพิมพ์ลงในวารสารทางวิชาการด้านสื่อสารมวลชนของสหรัฐอเมริกา ชื่อ Journalism & Mass Communication Quarterly ประจำปี 2543-2544 มาวิเคราะห์โดยใช้กรอบความคิดนโยบายและทิศทางการวิจัยแห่งชาติ การสื่อสารและกระบวนการการสื่อสาร พบว่า 1. งานวิจัยมากกว่ากึ่งหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มวิชาการสื่อสารพัฒนาการ นิยมศึกษาองค์ประกอบ “ผู้รับสาร” มากที่สุด 2. สื่อที่นักวิจัยไทยสนใจเลือกศึกษามากที่สุดคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ 3. ในด้านความสอดคล้องกับทิศทางและแผนการวิจัยของชาติ งานวิจัยกว่าร้อยละ 70 ของไทยมีความสอดคล้องกับทิศทางการวิจัยของประเทศ โดยสอดคล้องกับทิศทางที่ 4 คือ ทิศทางการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของประเทศไทยมากที่สุด และทิศทางที่ 2 คือ ทิศทางการวิจัยที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่มน้อยที่สุด 4. งานวิจัยด้านสื่อสารมวลชนของไทยที่ศึกษาเฉพาะในสาขาของตนนั้นมีเพียงหนึ่งในสี่ของงานวิจัยทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์มากที่สุด โดยมีจำนวนงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์มากที่สุด 5. งานวิจัยของไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่ 400 ตัวอย่างขึ้นไป 6. มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานมากที่สุด และ 7. พื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนการศึกษางานวิจัยด้านสื่อสารมวลชนของสหรัฐอเมริกามีพบว่า 1. งานวิจัยด้านสื่อสารมวลชนของสหรัฐอเมริกาเกือบร้อยละ 45 เป็นงานที่ศึกษาเฉพาะในสาขาสื่อสารมวลชน ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวเนื่องกับศาสตร์อื่น เน้นศึกษาเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์มากที่สุด โดยเน้นศึกษาสาขารัฐศาสตร์มากที่สุด 2. ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เน้นนำผลใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงาน 3. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหามากที่สุด ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จำนวนกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ที่ใช้กันมากที่สุดคือ ตั้งแต่ 400 ตัวอย่างขึ้นไป สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ และส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพเลือกใช้ตั้งแต่ 10 ตัวอย่างขึ้นไป

อรรถพร กงวิไล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “สถานภาพองค์ความรู้ของสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย” โดยรวบรวมงานวิจัยด้านสื่อสารการเมืองที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยเฉพาะที่เป็นวิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยทั่วไปของอาจารย์/ นักวิชาการ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ภายในปีพ.ศ. 2545 ซึ่งได้นำงานวิจัยเหล่านั้นมาวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกตามประเด็นต่างๆ ได้แก่ คุณลักษณะของงานวิจัย ขอบข่ายของการวิจัย ประเภทและรูปแบบของการวิจัย หลังจากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์ พบว่า 1. ภาพรวมการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. ขอบข่ายของการวิจัยที่มีการศึกษามากที่สุดคือ พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน และ 3. ปริมาณของงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยงานวิจัยเชิง

ปริมาณส่วนใหญ่มักเป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางการสื่อสารว่ามีอิทธิพลต่อตัวแปรทางการเมืองหรือไม่ อย่างไรและมักนำตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังมาร่วมทดสอบเพื่อใช้อธิบายตัวแปรทางการสื่อสารและตัวแปรทางการเมืองด้วย ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่เป็นการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารทางการเมือง

ชลลดา กิจรินทร์ภิมย์สุข (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานะขององค์ความรู้ ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย” โดยทำการวิจัยเอกสารจากงานวิจัยจำนวน 73 เล่ม ที่มีการเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2524-2547 ในสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จาก 4 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า 1. นิยามศัพท์การสื่อสารและการมีส่วนร่วมหมายถึง แนวความคิดที่มุ่งเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดการระดมความคิด การแลกเปลี่ยน ตัดสินใจ วางแผนและร่วมกันทำงาน รวมทั้งมีการตรวจสอบหรือประเมินผลการดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาหรือเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตภายในชุมชนให้ดีขึ้น 2. ประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม 3. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้มากที่สุด คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การสำรวจและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากที่สุด 4. ข้อค้นพบที่นำมาสู่องค์ความรู้ด้านการสื่อสารและมีส่วนร่วม นั้น งานวิจัยเชิงปริมาณส่วนใหญ่เน้นศึกษาพฤติกรรมของผู้รับสาร ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษากระบวนการสร้างการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

นอกจากงานวิจัยในทางนิเทศศาสตร์ที่ใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยแล้ว ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย ดังนี้

ธีระพล เพ็งจันทร์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – 2544 จำนวน 11 เรื่อง มาสังเคราะห์ด้วยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกับบุคลากรของโรงเรียนและโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน สำหรับปัญหาและอุปสรรคคือ แนวคิดและทัศนคติการมีส่วนร่วมนั้นเป็นแนวคิดเชิงอุดมคติ ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง นอกจากนั้นชุมชนยังมีความเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน 2) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ชุมชนและโรงเรียนได้มีการร่วมมือกันพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น สำหรับปัญหาและ

อุปสรรคคือ การบริหารงานราชการแบบรวมศูนย์อำนาจทำให้ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ชุมชนระดมทรัพยากรให้โครงการอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนความร่วมมือทางวิชาการนั้นโรงเรียนใช้ฐานข้อมูลและใช้ทรัพยากรชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับปัญหาและอุปสรรค คือ ชุมชนไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินโครงการและการบริหารแบบราชการของโรงเรียนไม่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และ 4) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาร่วมประเมินผลโครงการ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานทางราชการ สำหรับปัญหาและอุปสรรคคือ ชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกันและเห็นว่าการจัดทำโครงการเป็นเรื่องของทางโรงเรียน จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้มีวิธีการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาประเด็นเรื่องการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก โดยมีระเบียบวิธีวิจัย 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อทั้งหมดจำนวน 145 เรื่อง มาวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการแยกแยะจัดหมวดหมู่ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก รวมทั้งระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยดังกล่าว ซึ่งคณะวิจัยจะศึกษาดังต่อไปนี้

- ข้อมูลพื้นฐานและระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก
- ประเด็นของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก
- นิยามของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ในงานวิจัยภาคตะวันออก

2. การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่มาจากงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกที่ได้มาจากการสำรวจจำนวนทั้งหมด 145 เรื่อง มาสรุปเป็นองค์ความรู้ขั้นใหม่ โดยใช้เทคนิคการสังเคราะห์การวิจัย Meta-Analysis เพื่อให้ได้ข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ โดยนำมาเทียบเคียงกับกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกชัดเจนยิ่งขึ้น

แหล่งข้อมูลของการวิจัย

ศึกษางานวิจัยที่มีการเผยแพร่ในฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (ThaiLIS-Thai Library Integrated System) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ดำเนินการ

รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ งานวิจัย บทความวารสาร ฉบับเต็มในรูปเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับมหาวิทยาลัย/สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มากกว่า 70 แห่ง ให้บริการฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็มในรูปอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน มากกว่า 39,000 รายการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบลงรหัสข้อมูล (Coding Sheet) ดังปรากฏในภาคผนวก ซึ่งพัฒนาจากแบบลงรหัสในงานวิทยานิพนธ์ของชลลดา กิจรินทร์มย์สุข (2548) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย และกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและวิธีการวิเคราะห์ทอิกมานของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) โดยสรุปแบบลงรหัสข้อมูลประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ ชื่องานวิจัย ชื่อผู้วิจัย สถาบันที่สังกัด ปีที่เผยแพร่ งานวิจัย คุณลักษณะของงานวิจัย ประเภทของงานวิจัย (เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ หรือทั้งสองแบบ) กลุ่มตัวอย่าง (จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง) สมมติฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยงานวิจัยครั้งนี้แบ่งคุณลักษณะของงานวิจัยโดยจำแนกตามแนวคิดด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยแบ่งออก ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม และด้านอื่นๆ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก ได้แก่ ทิศทางของการสื่อสาร การไหลของการสื่อสาร เป้าหมายของการสื่อสาร ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร และระดับการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ทิศทางการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1.1 การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) คือการสื่อสารที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับสารฝ่ายเดียว

2.1.2 การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) คือ การสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีการสลับบทบาทในการรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเนื่องจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

2.2 การไหลของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

2.2.1 การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down Communication) คือ การส่งข่าวสารจากผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่ามายังผู้ที่มีตำแหน่งต่ำกว่า ซึ่งมักจะอยู่ในรูปแบบของ คำสั่ง นโยบาย ประกาศ เป็นต้น และอาจจะมีการไหลแบบสองจังหวะ (Two-Step Flow)

2.2.2 การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Communication) คือ การส่งข่าวสารจากผู้ที่มีตำแหน่งต่ำกว่ามายังผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า ซึ่งมักจะอยู่ในรูปแบบของการประชุม การสัมมนา ปรึกษาหารือ เป็นต้น

2.2.3 การสื่อสารตามแนวนอนหรือแนวราบ (Horizontal Communication) คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่มีตำแหน่งใกล้เคียงกัน ซึ่งมักจะอยู่ในรูปแบบของ การพูดคุย การหารืออย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น

2.3 เป้าหมายของการสื่อสาร แบ่งออกได้ดังนี้

2.3.1 เพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน นำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง

2.3.2 เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม

2.3.3 เพื่ออบรมชาวบ้านในการใช้เทคโนโลยี

2.3.4 เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อ

2.3.5 เพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ไข ปัญหาจากทัศนะชุมชน

2.3.6 เพื่อให้ผลของการสื่อสารยกระดับความมีสติ รับผิดชอบให้กับชุมชน หรือชุมชนอื่น เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา

2.3.7 เพื่อเพิ่มสัดส่วนการสร้างสื่อที่มีสาระให้แก่ชุมชน

2.3.8 อื่นๆ

2.4 ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น

2.4.1 ชั่งวางแผนโครงการ

2.4.2 ขั้นตอนกระบวนการสื่อสาร

2.4.3 ขั้นตอนตัดสินใจ

2.4.4 ขั้นตอนมือปฏิบัติการ

2.4.5 ขั้นตอนประเมินผลโครงการ

2.5 ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น

2.5.1 สื่อบุคคล ได้แก่ กลุ่มบุคคลภายในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำความคิด ครู ชาวบ้าน ผู้อาวุโส และผู้นำทางศาสนา เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มบุคคลภายนอกชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ นักวิจัย วิทยากรกระบวนการ นักวางแผน นักกำหนดนโยบาย เป็นต้น

2.5.2 สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.5.3 สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อขนาดเล็กที่ใช้ในการสื่อสารในโครงการนั้นๆ มักเป็นสื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคย และสื่อประเพณี

2.6 ระดับการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

2.6.1 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร

2.6.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต

2.6.3 การมีส่วนร่วมในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ

3. นิยามศัพท์ของคำว่า การมีส่วนร่วมในงานวิจัยภาคตะวันออก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในงานวิจัยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก

การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อทดสอบความครอบคลุมในด้านเนื้อหาของแบบลงรหัส ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจำนวน 3 เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมดที่นำมาศึกษา 145 เรื่อง จากนั้นผู้วิจัยได้อธิบายให้กับผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับวิธีการลงรหัสแล้วจึงนำงานวิจัย 3 เรื่องนี้ มาให้ผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 2 ท่าน ทดลองบันทึกผลในแบบลงรหัสข้อมูลที่เตรียมไว้ แล้วนำผลการลงรหัสมาเปรียบเทียบในกรณีที่บางประเด็นไม่ชัดเจน ผู้วิจัยก็จะทำการปรับแก้ไขจนแบบลงรหัสผลการบันทึกผลมีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด จากนั้นจึงนำแบบลงรหัสไปให้ผู้ช่วยวิจัยทำการลงรหัสข้อมูลจากงานวิจัยที่ถูกนำมาศึกษาจำนวน 145 เรื่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่ได้ระบุไว้ แล้วนำมาวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล บันทึกลงในและบันทึกข้อมูล เพื่อสะดวกในการจำแนกข้อมูลและจัดเป็นกลุ่มข้อมูล และสรุปผลรายงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อการตอบปัญหานำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวน และค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายข้อมูลพื้นฐาน และระเบียบวิธีวิจัย นิยามศัพท์ และประเด็นของการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกในระหว่างปี 2535-2551

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis) เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้วิจัยใช้กรอบการแบ่งตัวแปรตามประเภทของนิยามศัพท์การมีส่วนร่วมซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการ

วางแผนหรือจัดทำแผนงาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง และจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็น 28 กลุ่ม ได้แก่ 1) เพศ 2) ประสบการณ์การทำงาน 3) รายได้ 4) การศึกษา 5) อายุ 6) อาชีพ 7) ตำแหน่งหน้าที่ 8) สถานภาพสมรส 9) ภูมิลำเนาเดิม 10) สถานภาพทางสังคม 11) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 12) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 13) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 14) ทักษะคติ 15) ความสนใจในกิจกรรม 16) ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม 17) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 18) การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก 19) ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ 20) ความต้องการเกียรติยศ 21) การมีส่วนได้เสียกับองค์กร 22) ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ 23) ความน่าเชื่อถือขององค์กร 24) ขนาดขององค์กร 25) ที่ตั้งขององค์กร 26) นโยบายขององค์กร 27) ประเภทขององค์กร และ 28) ทรัพยากรที่ครอบครอง

จากนั้นผู้วิจัยโดยใช้วิธีการประมาณค่าดัชนีมาตรฐานเป็นค่าขนาดอิทธิพล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยสูตรการประมาณค่าขนาดอิทธิพล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลาส แมคกอร์ว และสมิธ (Glass, McGaw, & Smith, 1981)

สูตรการประมาณค่าจากสถิติ

2.1 การหาดัชนีมาตรฐานจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย T-test

$$d = \frac{t}{\sqrt{\frac{2}{n}}}$$

หรือ

$$d = \frac{t}{\sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}$$

โดยที่

d	คือ	ขนาดอิทธิพล
n	คือ	จำนวนตัวอย่าง
t	คือ	ค่าสถิติ (t-test)
n_1	คือ	จำนวนตัวอย่างในกลุ่มที่ 1
n_2	คือ	จำนวนตัวอย่างในกลุ่มที่ 2

2.2 การหาดัชนีมาตรฐานจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย F-test

$$d = 2f \sqrt{\frac{3(k-1)}{(k+1)}}$$

เมื่อ

$$f = \frac{n^2}{1-n^2}$$

$$n^2 = \frac{F(k-1)}{F(k-1) + (N-k)}$$

โดยที่

d	คือ	ขนาดอิทธิพล
F	คือ	ค่าสถิติเอฟ (F-test)
N	คือ	จำนวนตัวอย่าง
k	คือ	จำนวนกลุ่ม

2.3 การหาดัชนีมาตรฐานจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย Chi-square

$$r = \frac{\chi^2}{\chi^2 + N}$$

โดยที่

r	คือ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน
χ^2	คือ	ค่าสถิติไค-สแควร์
N	คือ	จำนวนตัวอย่าง

อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นดัชนีมาตรฐานในการสังเคราะห์ผลการวิจัย เนื่องจากพิจารณาที่ขนาดความสัมพันธ์จะพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 เท่านั้น ทำให้ง่ายต่อการตีความ ดังนั้นหากผลการคำนวณข้างต้นได้เป็นขนาดอิทธิพลจะนำมาแปลงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

$$r = d \sqrt{\frac{N}{Nd^2 + 4N - 8}}$$

โดยที่

r	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน
d	คือ	ขนาดอิทธิพล
N	คือ	จำนวนตัวอย่าง

ทั้งนี้เพื่อให้การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สื่อความหมายได้ตรงกัน การศึกษาในครั้งนี้ ใช้เกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ความหมาย

0.90 ถึง 1.00	มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด
0.70 ถึง 0.89	มีความสัมพันธ์กันมาก
0.40 ถึง 0.69	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
0.20 ถึง 0.39	มีความสัมพันธ์กันน้อย
0.01 ถึง 0.19	มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

เกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Larry, 2008)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิธีเชิงชาติพันธุ์วรรณนาภิमान (Meta-Ethnography) เพื่อตอบปัญหานำการวิจัยข้อ 1 ซึ่งเป็นการศึกษานิยามศัพท์ของคำว่า “การมีส่วนร่วม” และ/หรือ “การสื่อสารและการมีส่วนร่วม” ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2551 ว่ามีการให้คำอธิบายอย่างไรบ้าง และปัญหานำการวิจัยข้อ 4 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2551 ได้แสดงข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ทางด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาอย่างไร

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาพรวมของงานวิจัยเกี่ยวกับ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ ร้อยละ
2. ผลการวิเคราะห์อภิमान (Meta Analysis) โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม และรายด้าน 5 ด้าน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก” ที่ได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยทั้งหมด 145 เรื่อง โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพรรณนาภาพรวมงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพรรณนาภาพรวมของงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละของงานวิจัยที่ศึกษาด้าน การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก (n=145)

สถาบันการศึกษา	ปีที่เผยแพร่งานวิจัย																	รวม	
	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยบูรพา	-	-	-	-	-	-	1	1	7	6	15	14	13	11	10	11	5	94	64.83
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1	-	-	-	-	2	-	-	4	2	1	2	1	1	3	1	-	18	12.41
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	13	8.97
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	5	3.45
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	4	2.76
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	3	2.07
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1.38
มหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	1.38
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1.38
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	0.69
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	0.69
รวม	2	-	-	1	-	3	2	3	12	9	17	18	15	14	18	26	5	145	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 145 เล่ม จำแนกตามปีที่มีการเผยแพร่ สามารถสืบค้นงานวิจัยที่ทำการศึกษาประเด็นดังกล่าวเริ่มในปี พ.ศ. 2535 จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นจำนวน 26 เรื่อง รองลงมาได้แก่ ปี พ.ศ. 2546 และปี พ.ศ. 2549 โดยมีจำนวนงานวิจัย 18 เรื่องเท่ากัน และพบว่างานวิจัยประเด็นดังกล่าวในปี พ.ศ. 2545 จำนวน 17 เรื่อง ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามสถาบันการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถาบันที่มีการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดคิดเป็น 94 เรื่อง หรือร้อยละ 64.83 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.41 และมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.97

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่ศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อ แยกตามสาขาวิชา (n=145)

สาขาวิชา	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชาบริหารการศึกษา	42	28.97
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ	29	20.00
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น	15	10.34
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป	15	10.34
สาขาวิชารัฐศาสตร์และประศาสนศาสตร์	13	8.97
สาขาวิชาบริหารทรัพยากรป่าไม้	6	4.14
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม/ ชุมชน	5	3.45
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ	4	2.76
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	3	2.07
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา	2	1.38
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์	1	0.69
สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์	1	0.69
สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น	1	0.69
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว	1	0.69
สาขาวิชาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน	1	0.69
สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร	1	0.69
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ	1	0.69
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	1	0.69
สาขาวิชาการจัดการประมง	1	0.69
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน	1	0.69
สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจ	1	0.69
รวม	145	100

จากตารางที่ 3 แสดงงานวิจัยจำแนกตามสาขาวิชาพบว่า สาขาวิชาที่มีการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกมากที่สุด ได้แก่ สาขาวิชาบริหารการศึกษาเป็นจำนวน 42 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.97 รองลงมาคือ สาขาวิชานโยบายสาธารณะ จำนวน 29 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.00 สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นและสาขาวิชาการบริหารทั่วไปสาขาละ จำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.34 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทและรูปแบบของการวิจัยในการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง (n=145)

รูปแบบของการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
1. การวิจัยเชิงปริมาณ (จำนวน 115 เรื่อง)		
• การวิจัยเชิงสำรวจ	112	77.24
• การวิจัยเชิงทดลอง	3	2.07
• รวม	115	79.31
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (จำนวน 14 เรื่อง)		
• การสัมภาษณ์	10	6.90
• การสังเกตการณ์	2	1.38
• การสนทนากลุ่ม	1	0.69
• กรณีศึกษา	1	0.69
• รวม	14	9.66
3. การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (จำนวน 16 เรื่อง)		
• การวิจัยเชิงทดลองและสังเกตการณ์	12	8.28
• การวิจัยเชิงสำรวจและการสัมภาษณ์	3	2.07
• การวิจัยเชิงสำรวจ ทดลองและสังเกตการณ์	1	0.69
• รวม	16	11.04
รวมทั้งหมด	145	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงประเภทและรูปแบบของงานวิจัยที่ทำการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 115 เล่ม แบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 112 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 77.24 และการวิจัยเชิงทดลอง 3 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 2.07 ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 14 เรื่องใช้การสัมภาษณ์ จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.90 การสังเกตการณ์ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.38 การสนทนากลุ่มและกรณีศึกษา จำนวนอย่างละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.69 สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาโดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวน 16 เรื่อง แบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงทดลองและสังเกตการณ์ จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.28 การวิจัยเชิงสำรวจและการสัมภาษณ์ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.07 และการวิจัยเชิงสำรวจ ทดลองและสังเกตการณ์ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.69

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ที่ถูกเลือกมาทำการศึกษา (n=145)

พื้นที่ที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. จังหวัดชลบุรี	60	41.38
2. จังหวัดระยอง	28	19.31
3. จังหวัดฉะเชิงเทรา	20	13.79
4. จังหวัดสระแก้ว	13	8.97
5. จังหวัดจันทบุรี	9	6.21
6. จังหวัดตราด	7	4.83
7. จังหวัดปราจีนบุรี	6	4.14
8. จังหวัดจันทบุรีและตราด	1	0.69
9. จังหวัดชลบุรีและระยอง	1	0.69
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงพื้นที่ที่ถูกเลือกมาทำการศึกษา งานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่ามีการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชลบุรีสูงสุด จำนวน 60 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.38 รองลงมาคือจังหวัดระยอง จำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.31 และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.79

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา (n=145)

ประเภทงานวิจัย	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
งานวิจัยเชิงปริมาณ	1 – 100	9	6.20
	101 – 200	33	22.76
	201 – 300	24	16.55
	301 – 400	41	28.28
	401 ขึ้นไป	8	5.52
	รวม	115	79.31
งานวิจัยเชิงคุณภาพ	1 – 10	1	0.69
	11 – 20	5	3.45
	21 -30	-	-
	31 - 40	-	-
	41 ขึ้นไป	8	5.52
	รวม	14	9.66
งานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ	1 – 100	6	4.14
	101 – 200	3	2.07
	201 – 300	1	0.69
	301 – 400	6	4.14
	รวม	16	11.04
รวมทั้งหมด		145	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าในงานวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด 115 เล่ม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัยอยู่ในช่วงระหว่าง 301 – 400 คน มากที่สุดเป็นจำนวน 41 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.28 รองลงมาคือ ขนาด 101-200 คน มีจำนวน 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.76 และ ขนาด 201-300 คน มีจำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.55 ตามลำดับ

ในงานวิจัยด้านเชิงคุณภาพทั้งหมด 14 เล่ม มีขนาดกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 41 คนขึ้นไป จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.52 รองลงมาคือ ขนาด 11-20 คน จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.45 และขนาด 1-10 คน มีจำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.69 ตามลำดับ

ในงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพทั้งหมด 16 เล่ม มีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัยอยู่ในช่วงระหว่าง 1-100 คน และช่วงระหว่าง 301-400 คน จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.14 เท่าๆ กัน รองลงมาอยู่ใน ช่วงระหว่าง 101-200 คน จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.07 เท่ากัน

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (n=145)

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. สุ่มแบบเจาะจง	21	14.48
2. สุ่มแบบง่าย	58	40.00
3. สุ่มแบบเป็นระบบ	12	8.28
4. สุ่มแบบกลุ่ม	5	3.45
5. สุ่มแบบแบ่งชั้น	31	21.38
6. สุ่มหลายขั้นตอน	13	8.97
7. ไม่มี	4	2.76
8. อื่นๆ	23	15.86

หมายเหตุ: งานวิจัยบางเรื่องใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 1 วิธี

จากตารางที่ 7 แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมากที่สุด จำนวน 58 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.38 และ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอื่นๆ จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.86 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล (n=145)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. แบบสอบถาม	126	86.90
2. แบบสัมภาษณ์	25	17.24

หมายเหตุ: งานวิจัยบางเรื่องใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมากกว่า 1 เครื่องมือ

จากตารางที่ 8 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามมากที่สุด จำนวน 126 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 86.90 และรองลงมาคือแบบสัมภาษณ์ จำนวน 25 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.24

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (n=145)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. สถิติเชิงพรรณนา	30	20.69
2. สถิติเชิงอ้างอิง		
2.1 การหาค่าสหสัมพันธ์		
1) Pearson's Product Moment Correlation	15	10.34
2) Contingency Coefficient	1	0.69
3) Chi-Square Test	25	17.24
2.2 การทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างตัวแปร		
1) F-Test	66	45.52
2) T-Test	74	51.03

หมายเหตุ: งานวิจัยบางเรื่องใช้เครื่องมือที่ใช้เทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า 1 เครื่องมือ

จากตารางที่ 9 แสดงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า สถิติเชิงอ้างอิงประเภท T-Test ถูกใช้มากที่สุด จำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.03 รองลงมาคือ F-Test จำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.52 และ สถิติเชิงพรรณนา จำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.69

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของทิศทางการสื่อสาร (n=145)

ทิศทางการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. ทางเดียว	93	64.14
2. สองทาง	52	35.86
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 10 แสดงทิศทางการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสื่อสารทางเดียวพบมากที่สุดมี จำนวน 93 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 64.14 รองลงมาคือการสื่อสารสองทาง จำนวน 52 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.86

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของทิศทางการไหลของการสื่อสาร (n=145)

ทิศทางการไหลของการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. ล่างขึ้นบน	75	51.72
2. บนลงล่าง	46	31.72
3. แนวนอนหรือแนวราบ	16	11.03
4. การไหลแบบสองจังหวะ	8	5.52
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 11 แสดงทิศทางการไหลของการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าทิศทางการไหลของการสื่อสารเป็นแบบล่างขึ้นบนมากที่สุด จำนวน 75เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.72 รองลงมาคือ ทิศทางการไหลของการสื่อสารแบบบนลงล่าง มีจำนวน 46 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.72 และทิศทางการไหลของการสื่อสารแบบแนวนอนหรือแนวราบ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.03ตามลำดับ

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของเป้าหมายของการสื่อสาร (n=145)

เป้าหมายของการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชน	92	63.45
2. เพื่อผลของการสื่อสารจะช่วยยกระดับความมีสติ รับผิดชอบให้กับชุมชนหรือชุมชนอื่นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา	71	48.97
3. เพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน นำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง	24	16.55
4. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม	21	14.48
5. เพื่อเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มาสาระให้แก่ชุมชน	2	1.38
6. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อ	1	0.69
7. อื่นๆ	7	4.83

หมายเหตุ: งานวิจัยบางเรื่องมีเป้าหมายการสื่อสารมากกว่า 1 เป้าหมาย

จากตารางที่ 12 แสดงเป้าหมายของการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมโดยส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชนสูงสุด จำนวน 92 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 63.45 รองลงมาคือ เพื่อผลของการสื่อสารจะช่วยยกระดับความมีสติ รับผิดชอบให้กับชุมชนหรือชุมชนอื่นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา จำนวน 71 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.97 และเพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน นำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง จำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.55 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร (n=145)

ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. ขั้นวางแผนโครงการ	126	86.90
2. ขั้นตอนออกแบบกระบวนการสื่อสาร	2	1.38
3. ขั้นตัดสินใจ	2	1.38
4. ขั้นลงมือปฏิบัติการ	5	3.45
5. ขั้นการประเมินผลโครงการ	10	6.90
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 13 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในขั้นวางแผนโครงการมากที่สุด จำนวน 126 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 86.9 รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในขั้นการประเมินผลโครงการ จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.90 และมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในขั้นลงมือปฏิบัติการจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.45 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร (n=145)

ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. สื่อบุคคล	121	83.45
2. สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี	34	23.45

หมายเหตุ: งานวิจัยบางเรื่องมีลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารมากกว่า 1 แบบ

จากตารางที่ 14 แสดงลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ใช้สื่อบุคคลมากที่สุด จำนวน 121 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 83.45 รองลงมาคือสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี จำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.45

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการมีส่วนร่วม (n=145)

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร	96	66.21
2. การมีส่วนร่วมในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ	40	27.59
3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต	9	6.21
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 15 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในผลงานวิจัยด้านสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารสูงสุดจำนวน 96 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.21 รองลงมาคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ จำนวน 40 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.59 และการเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.21 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามบริบทที่ศึกษา (n=145)

บริบทที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านการศึกษา	46	31.72
2. ด้านการเมือง	33	22.76
3. ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม	24	16.55
4. ด้านสังคม	22	15.17
5. ด้านสาธารณสุข	13	8.97
6. ด้านวัฒนธรรม	2	1.38
7. ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม	2	1.38
8. ด้านอื่นๆ	3	2.07
รวม	145	100.00

จากตารางที่ 16 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามบริบทในการศึกษาพบว่า บริบทด้านการศึกษา มีการทำวิจัยประเด็นดังกล่าวมากที่สุด โดยมีจำนวน 46 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.72 รองลงมา ได้แก่ บริบทด้านการเมือง มีจำนวน 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.76 และบริบทด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.55

ตารางที่ 16.1 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านการศึกษา (n=46)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. จิราพัชร เทียงตรง (2540)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหาร โรงเรียนของครูประถมศึกษาทั้งอำเภอเกาะ จันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 2	บริหารการศึกษา
2. ประยูร ดังก่อ (2543)	การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของ ครูและกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดระยอง	บริหารการศึกษา
3. มงคล อัดเหล็ง (2543)	การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการ ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดตราด	บริหารการศึกษา
4. พรเทพ นามกร (2544)	สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมใน การบริหารของครูโรงเรียนอัสสัมชัญระยอง	นโยบายสาธารณะ
5. อุดร แผ่พร (2544)	การมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของครู อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ปราจีนบุรี	บริหารการศึกษา
6. กมลภัทร ธรรมสุนทร (2544)	สภาพและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการโรงเรียนในการบริหาร ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
7. พิระรัตน์ สนใจธรรม (2545)	การมีส่วนร่วมของครูต่อการป้องกันสารเสพติด ในสถานศึกษา : ศึกษากรณีวิทยาลัย อาชีวพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ

ชื่อผู้ศึกษา (ปีการศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
8. คชา ชั้นไพบูลย์ (2545)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงาน โรงเรียนของหัวหน้างานในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
9. ประสิทธิ์ พรมสร (2545)	บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา. จังหวัดสระแก้ว	บริหารการศึกษา
10. สุริยะ ราชวงศ์ (2545)	การศึกษาความต้องการของผู้ปกครอง นักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลวัด ปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	บริหารการศึกษา
11. ยรรยง แก่นสาร (2545)	การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารงาน โรงเรียนของข้าราชการครูโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดระยอง	บริหารการศึกษา
12. สุทธิณีย์ เรืองฤทธิ์ (2545)	การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการ บริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง	บริหารการศึกษา
13. ขาญวิทย์ สุทธิ (2545)	ศึกษาความต้องการของผู้บริหารในการมี ส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษา จังหวัดระยอง	บริหารการศึกษา
14. นิภา บุรณกิจ (2545)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำหนด ธรรมนูญโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ชลบุรี	บริหารการศึกษา

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
15. บำรุง ชูประเสริฐ (2546)	การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด ระยอง	บริหารการศึกษา
16. รัตนะ ทวีผล (2546)	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและ การเรียนการสอนของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	หลักสูตร และการสอน
17. ประสิทธิ์ ดุจดา (2546)	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและ การเรียนการสอนของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา	บริหารการศึกษา
18. พิทักษ์ แพทย์ผล (2546)	การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการ ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
19. ภราดร พวงดี (2546)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงาน โรงเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเกาะ จันทร์ จังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
20. ประธาน ทวีผล (2546)	การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการ บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด	บริหารการศึกษา
21. ชำนาญ เปรมประเสริฐ (2546)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาในการจัดการศึกษา โรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด สระแก้ว	บริหารการศึกษา

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
22. ภักดี รักความดี (2546)	ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหาร สถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
23. จิราพัชร เทียงตรง (2547)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหาร โรงเรียนของครูประถมศึกษาทั้งอำเภอเกาะ จันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 2	บริหารการศึกษา
24. วิจิต นิมนวล (2547)	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา จังหวัด ชลบุรี	บริหารการศึกษา
25. อรรถพร ผดุงศักดิ์ชัยกุล (2547)	การมีส่วนร่วมและแนวทางส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา	บริหารการศึกษา
26. ประสิทธิ์ รักเผ่า (2548)	ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหาร สถานศึกษา อำเภอบ้านค่าย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1	บริหารการศึกษา
27. เรวัตร ขำทอง (2548)	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1	บริหารการศึกษา
28. สุเทพ ไม้ล้อม (2548)	ความต้องการและการมีส่วนร่วมในการ บริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1	บริหารการศึกษา

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
29. โสภา จำปาโอ๊ก (2548)	ความต้องการและการได้รับการตอบสนอง ความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายปางสีดา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2	บริหารการศึกษา
30. เบญจรัตน์ เรือนงาม (2548)	ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของครูปฐมวัย โรงเรียน คาทอลิก สังกัดร่วมมณฑลจันทบุรี	ศึกษาปฐมวัย
31. คำนวน ทองมาก (2548)	สภาพและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมใน การบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1	บริหารการศึกษา
32. ชุมพล ไวทยานนท์ (2549)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูต่อการ บริหารงานโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบ่อทอง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2	บริหารการศึกษา
33. นวลจันทร์ พรหมพิจิตร (2549)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการ บริหารงานโรงเรียนของครูโรงเรียน ประถมศึกษาอำเภอมะนัง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1	บริหารการศึกษา
34. ขวัญเรือน ชนะศัตรู (2549)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในโครงการหนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
35. ศิริเพ็ญ เย็นจิต (2549)	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา โรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2	บริหารการศึกษา

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
36. อนงค์ วันโทกาศ (2549)	ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาอำเภอวัฒนานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2	บริหารการศึกษา
37. สุธา บุญเถื่อน (2549)	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การบริหาร การมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว	บริหารการศึกษา
38. ศิริ จันบำรุง (2549)	การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานความร่วมมือกับสถานประกอบการ(ทวิภาคี) อาชีวศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา	บริหารการศึกษา
39. ประพัฒน์ กังวานพาณิชย์ (2550)	สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2	บริหารการศึกษา
40. ศรชัย เข้มแข็ง (2550)	ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเมืองพัทยา 6 (วัดธรรมสามัคคี) สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี	บริหารการศึกษา
41. สุวิทย์ สุวรรณมณี (2550)	ความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1	บริหารการศึกษา

ตารางที่ 16.2 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านการเมือง (n=33)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. สมชาย อรรถธรรมสุนทร (2538)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำนันผู้ใหญ่บ้านในกระบวนการประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภอเมืองฉะเชิงเทรากับอำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
2. อสิตรรา รัตตะมณี (2540)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
3. ทรงพล ตุ่มทอง (2541)	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
4. อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล (2542)	การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น	นโยบายสาธารณะ
5. นพดล จริยะกุล (2542)	การมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
6. มนตรี เทอดธีระกุล (2543)	การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดตราด	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
7. คณศ กลิ่นสุคนธ์ (2543)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล:ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ.2542 ในจังหวัดชลบุรี	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
8. จามตา สุขประเสริฐ (2543)	การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
9. กิตติวรรณ ชีระตระกูล (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองตราด	นโยบายสาธารณะ
10. นที ดิษฐบรรจง (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
11. ลัดดา ภิระ (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองชลบุรี	บริหารทั่วไป
12. อาภรณ์ วัชร (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	บริหารทั่วไป
13. ลักษณะ เมือกพิบูลย์ (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	บริหารทั่วไป

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
14. ยิ่งยศ พันธุ์เอี่ยม (2547)	การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ บริหารงานขององค์การบริหารส่วน ตำบล ห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
15. นิยมिता ช่างไม้ (2547)	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ บริหารการปกครองท้องถิ่นของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลตะเคียนเตี้ย	นโยบายสาธารณะ
16. อรุณ ภมร (2547)	ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหารงานขององค์การ บริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากุ่ม อำเภอบึง เมืองตราด จังหวัดตราด	บริหารทั่วไป
17. จริยา กลิ่นอุดม (2548)	การมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการ ปกครองท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาล ตำบลคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
18. นันทวุฒิ บุญยะสิทธิ์ (2548)	การมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษากรณี ทหารในมณฑลทหารบกที่ 14 อำเภอบึง เมือง จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
19. จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์ (2548)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล คลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด ฉะเชิงเทรา	นโยบายสาธารณะ
20. พรพนต ปกครอง (2549)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
21. สุดใจ สุอรุณ (2549)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสระแก้ว	พัฒนาสังคม/ ชุมชน

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
22. สุภารัตน์ พุทธรักษา (2549)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชลบุรี	รัฐศาสตร์และ ประวัติศาสตร์
23. สมศักดิ์ สวัสดิ์มงคล (2549)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองแก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	เศรษฐศาสตร์การเมือง และการบริหารจัดการ
24. สุภัสสร่า จินกลาง (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดซื้อ จัดจ้าง กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลซากบก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	ปกครองท้องถิ่น
25. ธนกร เรืองฤทธิ์ (2550)	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลซากบก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ปกครองท้องถิ่น
26. เรวีญา จำปากุล (2550)	สตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง	ปกครองท้องถิ่น
27. นุชนารถ เชียงทอง (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำงบประมาณกรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลดงขี้เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี	ปกครองท้องถิ่น
28. วรจิตา จิตรตั้งตรง (2550)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี(พ.ศ. 2545-2551) เทศบาลเมืองจันทบุรี	ปกครองท้องถิ่น
29. ภัชรินทร์ กอบตระกุล (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี	ปกครองท้องถิ่น

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
30. อนุวัฒน์ พันธุเวช (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ กิ่งอำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว	ปกครองท้องถิ่น
31. ภาวิต วัฒนศรี (2550)	การมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนตำบลน้ำคอก อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง	บริหารการศึกษา
32. รัชดาภรณ์ ทองถนอม (2551)	ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอฟานทอง จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป
33. ทรงพล ประสารกก (2551)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548 - 2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	นโยบายสาธารณะ

จากตารางที่ 16.2 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านการเมือง ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 33 เรื่อง โดยส่วนใหญ่ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่สังกัดสาขาวิชานโยบายสาธารณะ จำนวน 11 เรื่อง โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษามากที่สุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 16.3 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านการเกษตร/ สิ่งแวดล้อม (n=24)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. วันดี จินสวัสดิ์ (2540)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ ศึกษากรณีหมู่บ้านป่าไม้ท่ากระบาก อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
2. บรรจง กนกาศัย (2540)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดจันทบุรี	พัฒนาสังคม/ ชุมชน
3. กาญจนา คุ่มทรัพย์ (2543)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและดูแลรักษาป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	บริหารทรัพยากร ป่าไม้
4. วันพร จันทระโรจน์ (2543)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณี กพสม. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
5. วิลาศ พร้อมเพรียง (2544)	การมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำในการอนุรักษ์ป่าชายเลน เขตพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด	นโยบายสาธารณะ
6. สุพนจ์ กุลประยงค์ (2544)	การศึกษาความเป็นไปได้การจัดการป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาอำเภอบ่อทอง	นโยบายสาธารณะ
7. บรรพต มาลีทวล (2544)	นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าค่างกระเบน จังหวัดจันทบุรี	บริหารทรัพยากรป่า ไม้
8. ทศวรรณ วิทยาคม (2545)	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : ศึกษากรณีบ้านโป่งกวาด ต.โป่ง อ.พานทอง จ.ชลบุรี	บริหารทั่วไป

ชื่อผู้ศึกษา (ปีการศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
9. รัมภา แก้วปิ่นทอง (2545)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าชายเลน : ศึกษากรณีเขตพื้นที่ ตำบลคลองตำหรุ อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป
10. พิมพ์ธิดา แสงจันทร์ (2545)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอในการรักษาสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีจังหวัดระยอง	บริหารทั่วไป
11. อธิศักดิ์ แดงเที่ยง (2545)	การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่บ้านหินทราย ตำบลหินทราย อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดสระแก้ว	บริหารทรัพยากรป่าไม้
12. สิริรัตน์ เจริญรัตน์ (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่ปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรีและตราด	การจัดการประมง
13. ญัฏฐณิชา วรธรรมเศรษฐ์ (2546)	กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์เต่าทะเล ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เต่าทะเลของประชาชนในเขตอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	ประชาสัมพันธ์
14. ศรายุทธ ธรรมโชติ (2546)	ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ แม่น้ำบางปะกง กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา	การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
15. อำนาจ สันติชีวิน (2547)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลระยองที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำระยอง	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
16. สำราญ รักชาติ (2548)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี	บริหารทรัพยากรป่าไม้
17. อีราพร ถนนมกลิน (2548)	รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชากรท้องถิ่นเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป
18. บุญทัน โมกขลา (2549)	การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	บริหารทรัพยากรป่าไม้

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
19. ดวงกรณ์ โตอนันต์ (2549)	การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนา โครงการเกษตร ที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษา ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
20. อัจฉรียา ศักดิ์นรงค์ (2549)	การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม กรณีศึกษา ตำบลหนองตะพาน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
21. สุนัฐสินี สีนพรม (2550)	กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มเยาวชน ตำบลท่า งาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	บริหารทรัพยากรป่าไม้
22. แคทลียา สวัสดิ์ (2550)	การมีส่วนร่วมของผู้นำสตรีต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในจังหวัดระยอง	สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
23. บุญชู วงศ์อนันต์นันท์ (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน และการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง	ปกครองท้องถิ่น
24. สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการ จัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน : กรณีศึกษา เขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัด ชลบุรี	นโยบายสาธารณะ

จากตารางที่ 16.3 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านการเกษตร/ สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 24 เรื่อง โดยส่วนใหญ่ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่สังกัดสาขาวิชาบริหารทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 6 เรื่อง โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ/ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษามากที่สุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 16.4 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านสังคม (n=22)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. ชาคริต คล้ายพิมพ์ (2535)	การมีส่วนร่วมของกรรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครองเด็กในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กของหมู่บ้าน จังหวัดปราจีนบุรี	การศึกษานอกระบบ
2. จารึก วัฒนสิทธิ์ (2541)	การมีส่วนร่วมของประชากรกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ศึกษากรณีศูนย์การศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประวัติศาสตร์
3. ประไพ พรหมเจริญ (2543)	การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดและเข้าในสถานศึกษา สังกัดในกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี	พัฒนาสังคม/ ชุมชน
4. ชูเกียรติ เปี่ยมศรี (2543)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง	นโยบายสาธารณะ
5. วิไล บุญบรรจง (2543)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	การจัดการมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม
6. อนุวงศ์ ชาบุตร (2544)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองรวม ศึกษาเฉพาะกรณีผังเมืองรวมเมืองพนัสนิคม จ.ชลบุรี	บริหารทั่วไป
7. สมชัย ศิริสมบัติ (2545)	การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลไปสู่ “เมืองน่าอยู่” กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป
8. สุวัฒน์ บุญลา (2545)	ทัศนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทัศนะของกลุ่มประชาสังคม : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล บางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
9. ร้อยตำรวจเอกกฤษณะชัย ลิ้มบุญแดง (2545)	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดและการพนันในจังหวัดชลบุรี	รัฐศาสตร์และ ประวัติศาสตร์
10. บุญเรือน แยมกลีบ (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
11. สุกชัย ตริทศ (2547)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี	บริหารรัฐกิจ
12. จิตตกาญจน์ บุญส่งสวัสดิ์ (2547)	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาผู้แทนหมู่บ้านในการรณรงค์แผ่นดิน ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เอาชนะปัญหา ยาเสพติด ศึกษากรณีคณะกรรมการสภาผู้แทนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม	นโยบายสาธารณะ
13. กวิพัฒน์ สุขแจ่ม (2547)	ทุนทางสังคมกับการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด กรณีศึกษาบ้านคลองจระเข้ น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	พัฒนาสังคม/ ชุมชน
14. ชินเจตา ศักดิ์เสมอพรหม (2548)	การมีส่วนร่วมของอาจารย์และนักศึกษาในการป้องกันการใช้ความรุนแรง : ศึกษากรณี นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชลบุรี จังหวัดชลบุรี	บริหารทั่วไป
15. อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง (2548)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลแหลมฉบัง	บริหารทั่วไป
16. กิตติศักดิ์ ตันติพิพัฒนกุล (2550)	บทบาทของชนชั้นนำท้องถิ่นในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการอ่างเก็บน้ำประแสร์ จังหวัดระยอง	เศรษฐศาสตร์ การเมืองและการ บริหารจัดการ
17. ธนภัทร สัมปทาเสถียร (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ : ศึกษากรณีในกิ่งอำเภอกะฉัง จังหวัดชลบุรี	เศรษฐศาสตร์ การเมืองและการ บริหารจัดการ

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
18. อติสร บำเรอญาติ (2550)	การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีศึกษาของอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	ปกครองท้องถิ่น
19. บุญน้อม ศิลาอาสน์ (2550)	การมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์การชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จังหวัดตราด	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
20. อิทธิพงศ์ ชำนาญ (2550)	การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา จังหวัดระยอง	ปกครองท้องถิ่น
21. อธิภา พงษ์ระเบียบ (2550)	การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีอาสาพัฒนาในการพัฒนาเทศบาลคู่มือนำอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี	ปกครองท้องถิ่น
22. ผกากรอง ขุนทิพย์ทอง (2551)	การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครอบครัวในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณี เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	บริหารงานท้องถิ่น

จากตารางที่ 16.4 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 22 เรื่อง โดยส่วนใหญ่ศึกษาระหว่างปีพ.ศ. 2535 ถึงพ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่สังกัดสาขาวิชาบริหารทั่วไป จำนวน 5 เรื่อง โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาท้องถิ่น และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษามากที่สุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 16.5 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านสาธารณสุข (n=13)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. สุนทรี ธาราธิคุณ (2542)	การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาภาวะมลพิษอากาศและกลิ่นเหม็นในเขตเทศบาลตำบลมาตาพุด จังหวัดระยอง	วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
2. วิโรจน์ ตันติธรรม (2543)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
3. ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี (2543)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
4. ยุพิน ระพิพันธุ์ (2544)	ความรู้ทัศนคติและการจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี	พัฒนาสังคม/ ชุมชน
5. จิรภา สุขสวัสดิ์ (2547)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	การจัดการทรัพยากรมนุษย์
6. สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547)	การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง	นโยบายสาธารณะ

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
7. อารมณ์ เกียรติจรพันธุ์ (2547)	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี ในงานอาสาสมัครสาธารณสุข: กรณีศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
8. ปรีชา กุลละวณิชย์ (2548)	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ มูลฝอย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วน ตำบลแสนภูดาษ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	นโยบายสาธารณะ
9. สาธิต ประทีปสุพรรณ (2549)	การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี	นโยบายสาธารณะ
10. อุไร จุสวัสด์ (2549)	พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการประหยัด พลังงานในครัวเรือนของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลชลบุรี	บริหารทั่วไป
11. ประสงค์ คุ่มครองสุข (2550)	ทัศนคติของผู้บริหารองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัด ฉะเชิงเทรา	ปกครองท้องถิ่น
12. ดิเรก ทองสลับ (2550)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลแก่งกะเจ็ด อำเภอมือง ระยอง	ปกครองท้องถิ่น
13. สมศักดิ์ วงศ์ศิริวิมล (2551)	การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วน ร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง ชลบุรี	ยุทธศาสตร์การพัฒนา

จากตารางที่ 16.5 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในประเด็นด้านสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 13 เรื่อง โดยส่วนใหญ่ศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่สังกัดสาขาวิชานโยบายสาธารณะ จำนวน 6 เรื่อง โดยประเด็น ที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาขยะ และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษามากที่สุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 16.6 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านวัฒนธรรม (n=2)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. วรรณา ศรีเจริญ (2547)	แรงจูงใจทางสังคมของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีท้องถิ่น : ศึกษากรณีเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา	นโยบายสาธารณะ
2. ศุภชัย สนธิรักษ์ (2549)	ศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระดู่ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี	เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ

จากตารางที่ 16.6 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 2 เรื่อง โดยศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2549 ซึ่งสังกัดสาขาวิชา นโยบายสาธารณะและสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ จ. ฉะเชิงเทรา และ จ.ชลบุรี

ตารางที่ 16.7 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม (ก=2)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. นวลจันทร์ เพชรหุ้ม (2535)	ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการเลี้ยงไก่เนื้อ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เลี้ยงไก่เนื้อรับจ้าง บริษัทกรุงเทพค้าสัตว์ จำกัด จังหวัดปราจีนบุรี	ส่งเสริมการเกษตร
2. อำนาจ หงษ์อำ (2545)	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อของสหกรณ์การเกษตร	นโยบายสาธารณะ

จากตารางที่ 16.7 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 2 เรื่อง โดยศึกษาระหว่างปีพ.ศ. 2535 ถึงพ.ศ. 2545 สังกัดสาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร และสาขาวิชานโยบายสาธารณะ โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการประกอบธุรกิจ และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ จ.ชลบุรี

ตารางที่ 16.8 แสดงชื่อผู้ศึกษา ปีที่ศึกษา ชื่อหัวข้อวิจัย และสาขาวิชาของงานวิจัยด้านสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในบริบทอื่นๆ (n=3)

ชื่อผู้ศึกษา (ปีที่ศึกษา)	ชื่อหัวข้อที่ศึกษา	สาขาวิชา
1. นิสรา ใจชื่อ (2544)	ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์นิคมในโครงการพัฒนาที่ราบเชิงเขา จังหวัดสระแก้ว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	เศรษฐศาสตร์สหกรณ์
2. พิชัยยุทธ สิงห์สหาย (2546)	การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีกิ่งอำเภอ คลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา	รัฐศาสตร์และ ประศาสนศาสตร์
3. นาดยา กระจำศรี (2550)	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในเขตเทศบาลนายายอาม จันทบุรี	ปกครองท้องถิ่น

จากตารางที่ 16.8 แสดงงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาในประเด็นด้านอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่ามีจำนวนทั้งหมด 3 เรื่อง โดยศึกษาระหว่างปีพ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2550 สังกัดสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์และประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการท้องถิ่น และจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา และ จังหวัดจันทบุรี

ในประเด็นเกี่ยวกับการให้นิยามศัพท์คำว่า “การมีส่วนร่วม” ในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 145 เรื่อง พบว่างานวิจัยดังกล่าว ได้ให้นิยามซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนิยามศัพท์ออกเป็น 8 หมวดหมู่ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม และด้านอื่นๆ โดยสรุปได้ดังนี้

1. นิยามศัพท์ “ด้านการศึกษา”

การมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหา ตัดสินใจและปฏิบัติการเพื่อร่วมพัฒนาการศึกษา/ สถานศึกษา

(สรุปจากงานวิจัยของ จิราพัชร เทียงตรง, 2540; ประยูร ดังก่อ, 2543; มงคล อัดเหล็ง, 2543; พรเทพ นามกร, 2544; อุดร แผ่พร, 2544; กมลภัทร ธรรมสุนทร, 2544; พิระรัตน์ สนใจธรรม, 2545; คชา ชื่นไพบูลย์, 2545; ประสิทธิ์ พรมสร, 2545; สุริยะ ราชวงศ์, 2545; ยรรยง แก่นสาร, 2545; สุทธินิย เรืองฤทธิ์, 2545; ขาววิทย์ สุทธิ, 2545; นิภา บุณณกิจ, 2545; บำรุง ชูประเสริฐ, 2546; รัตนะ ทวีผล, 2546; ประสิทธิ์ ดุจดา, 2546; พัทธภัช แพทย์ผล, 2546; ภราดร พวงดี, 2546; ประธาน ทวีผล, 2546;

ชำนาญ เปรมประเสริฐ, 2546; ภักดี รักความดี, 2546; จิราพัชร เทียงตรง, 2547; วิจิต นิมนวล, 2547; อรรถพร ผดุงศักดิ์ชัยกุล, 2547; ประสิทธิ์ รักเผ่า, 2548; เรวัตร ขำทอง, 2548; สุเทพ ฝั่ล้อม, 2548; โสภา จำปาไธ้, 2548; เบญจรัตน์ เรือนงาม, 2548; คำนวน ทองมาก, 2548; ชุมพล ไวยานนท์, 2549; นวลจันทร์ พรหมพิจิตร, 2549; ขวัญเรือน ชนะสัตว์, 2549; ศิริเพ็ญ เย็นจิต, 2549; อนงค์ วันโทภาศ, 2549; สุกดา บุญเถื่อน, 2549; ศิริ จันทารุง, 2549; ประพัฒน์ กังวานพาณิชย์, 2550; ศรชัย เข้มแข็ง, 2550; สุวิทย์ สุวรรณมณี, 2550; เพียงใจ เรืองฤทธิ์, 2550; จรินทร์ ถาวรสิน, 2550; อุดร บัวสูง, 2550; สุมาศ เตธานันท์, 2550 และ ทศนีย์ แสงอรุณ, 2550)

2. นิยามศัพท์ “ด้านการเมือง”

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมการเมืองและการปกครองท้องถิ่นทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การบริหาร การประชุมเสนอความคิดเห็น ปฏิบัติการ ติดตามตรวจสอบและประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลทางการเมือง (สรุปจากงานวิจัยของ สมชาย อรรถธรรมสุนทร, 2538; อสิตรา รัตตะมณี, 2540; ทรงพล ตุ่มทอง, 2541; อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล, 2542; นพดล จริยะกุล, 2542; มนตรี เทอดธีระกุล, 2543; คณศ กลิ่นสุคนธ์, 2543; งามตา สุขประเสริฐ, 2543; กิตติวรรณ อีระตระกูล, 2546; นที ดิษฐบรรจง, 2546; ลัดดา ภิระ, 2546; อาภรณ์ วัชร, 2546; ลักษณะ เผือกพิบูลย์, 2546; ยิงยศ พันธุ์เอี่ยม, 2547; นิรมิตา ช่างไม้, 2547; อรุณ ภมร, 2547; จริยา กลิ่นอุดม, 2548; นันทวุฒิ บุญยะสิทธิ์, 2548; จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์, 2548; พรปณต ปกครอง, 2549; สุดใจ สุอรุณ, 2549; สุภารัตน์ พุทธรักษา, 2549; สมศักดิ์ สวัสดิ์มงคล, 2549; สุกัสตรา จินกลาง, 2550; ธนกร เรืองฤทธิ์, 2550; เรวีญา จำปากุล, 2550; นุชนารถ เชียงทอง, 2550; วฐิตา จิตรตั้งตรง, 2550; ภัชรินทร์ กอบตระกูล, 2550; อนุวัฒน์ พันธุ์เวช, 2550; ภาวิต วัฒนศรี, 2550; รัชดาภรณ์ ทองถนอม, 2551 และทรงพล ประสารภัก ,2551)

3. นิยามศัพท์ “ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม”

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำใดๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน ที่แสดงออกถึงความร่วมมือและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการศึกษาปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล โดยอาจจะเป็นการเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนด้วยความสมัครใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม (สรุปจากงานวิจัยของ วันดี จินสวัสดิ์, 2540; บรรจง กนกาศัย, 2540; กาญจนา คุ่มทรัพย์, 2543; วันพร จันทร์เวโรจน์, 2543; วิลาศ พร้อมเพรียง, 2544; สุพนง์ กุลประยงค์, 2544; บรรพต มาลีหวล, 2544; ทศ วารณ์ วิทยาคม, 2545; รัมภา แก้วปิ่นทอง, 2545; พิมพ์จิตา แสงจันทร์, 2545; อิทธิศักดิ์ แดงเที่ยง, 2545; สรียรัตน์ เตชรัตน์, 2546; ญัฐณิชา วรธรรมเศรษฐ์, 2546; ศรายุทธ ธรรมโชติ, 2546; อำนาจ สันติชีวิน, 2547; สำราญ รักษาติ, 2548; อีราพร ถนอมกลิ่น, 2548; บุญทัน โมกिला, 2549; ดวงภรณ์ โตอนันต์, 2549;

อัจฉริยา ศักดิ์นรงค์, 2549; สุนทรสินี สินพรม, 2550; แคทลียา สวัสดิ์, 2550; บุญชู วงศ์อนันต์นนท์, 2550 และสุภาภรณ์ หรั่งหวอด 2551)

4. นิยามศัพท์ “ด้านสังคม”

การมีส่วนร่วมทางด้านสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมคิด จัดทำแผนพัฒนา ดำเนินการ และประเมินผลกิจกรรมของสังคมด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

(สรุปจากงานวิจัยของ ชาศริต คล้ายพิมพ์, 2535; จารึก วัฒนสิทธิ์, 2541; ประไพ พรหมเจริญ, 2543; ชูเกียรติ เปี่ยมศรี, 2543; วิไล บุญบรรจง, 2543; อนุวงศ์ ชาบุตร, 2544; สมชัย ศิริสมบัติ, 2545; สุวัฒน์ บุญลา, 2545; ร้อยตำรวจเอกกฤษณะชัย ลิ้มบุญแดง, 2545; บุญเรือน แยมกลีบ, 2546; สุกชัย ตริตศ, 2547; จิตตกาญจน์ บุญส่งสวัสดิ์, 2547; กวิพัฒน์ สุขแจ่ม, 2547; ชินเจตา ศักดิ์เสมอพรหม, 2548; อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง, 2548; กิตติศักดิ์ ต้นติพิพัฒน์กุล, 2550; ธนภัทร สัมปทาเสถียร, 2550; อติศร บำเรอญาติ, 2550; บุญน้อม ศิลอาสน์, 2550; อิทธิพงศ์ ชำนาญ, 2550; อธิภาพ งามระเบียบ, 2550 และ ผกากรอง ขุนทิพย์ทอง, 2551)

5. นิยามศัพท์ “ด้านสาธารณสุข”

การมีส่วนร่วมทางด้านสาธารณสุข หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาสาธารณสุข รวมทั้งดำเนินการแก้ไข ใช้ประโยชน์ และประเมินผลความสำเร็จ หรือการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณสุขของชุมชน ทั้งนี้เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงงานด้านสาธารณสุขของชุมชน

(สรุปจากงานวิจัยของ สุนทรี ธาราธิคุณ, 2542; วิโรจน์ ตันติธรรม, 2543; ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี, 2543; ยุพิน ระพิพันธุ์, 2544; จิรภา สุขสวัสดิ์, 2547; สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547; อาภรณ์ เกียรติขจรพันธุ์, 2547; ปรีชา กุลละวณิชย์, 2548; สาธิต ประทีปสุขปกรณ์, 2549; อุไร จูสวัสดิ์, 2549; ประสงค์ คุ่มครองสุข, 2550; ดิเรก ทองสลับ, 2550 และสมศักดิ์ วงศ์ศิริวิมล 2551)

6. นิยามศัพท์ “ด้านวัฒนธรรม”

การมีส่วนร่วมทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน รวมถึงประเพณีของท้องถิ่นด้วยความสมัครใจ

(สรุปจากงานวิจัยของ วรณา ศรีเจริญ, 2547; ศุภชัย สนธิรักษ์, 2549)

7. นิยามศัพท์ “ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม”

การมีส่วนร่วมทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติการ ติดตาม ประเมินผล รวมถึงร่วมรับผลประโยชน์ของสมาชิก

(สรุปจากงานวิจัยของ นวลจันทร์ เพชรหุ้ม, 2535; อำนาจ หงษ์อ่ำ, 2545)

8. นิยามศัพท์ “ด้านอื่นๆ”

การมีส่วนร่วมทางด้านอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้าน 3. ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ 4. การมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนใน การจัดหาพัสดุ และ 5. สถาบันทางวิชาการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งนิยามศัพท์การมีส่วนร่วมโดยรวม หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเสนอแนะ วางแผน ปฏิบัติการ ติดตามและประเมินผลใน กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจและอาจจะ มีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนก็เป็นไปได้

(สรุปจากงานวิจัยของ นิสรา ใจชื่อ, 2544; พิชัยยุทธ สิงห์สหาย, 2546; นาดยา กระจำศรี, 2550)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ตัวแปรในงานวิจัยทางด้านการมีส่วนร่วมที่สามารถนำมาแปลงค่าเป็นค่าขนาดของความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมมีทั้งหมด 643 คู่ โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

เมื่อพิจารณารายด้านจะพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานมีจำนวน 72 คู่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีจำนวน 36 คู่ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารมีจำนวน 151 คู่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการมีจำนวน 302 คู่ และด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองมีจำนวน 82 คู่

ผู้วิจัยดำเนินการจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็น 28 กลุ่ม ได้แก่ 1) เพศ 2) ประสบการณ์การทำงาน 3) รายได้ 4) การศึกษา 5) อายุ 6) อาชีพ 7) ตำแหน่งหน้าที่ 8) สถานภาพสมรส 9) ภูมิลำเนาเดิม 10) สถานภาพทางสังคม 11) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 12) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 13) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 14) ทักษะคิด 15) ความสนใจในกิจกรรม 16) ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม 17) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 18) การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก 19) ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ 20) ความต้องการเกียรติยศ 21) การมีส่วนได้เสียกับองค์กร 22) ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ 23) ความน่าเชื่อถือขององค์กร 24) ขนาดขององค์กร 25) ที่ตั้งขององค์กร 26) นโยบายขององค์กร 27) ประเภทขององค์กร และ 28) ทรัพยากรที่ครอบครอง

ผู้วิจัยแสดงข้อมูลจำนวน และร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยจำแนกตามตัวแปรการมีส่วนร่วมในภาพรวม และรายด้าน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	58	9.02
ประสบการณ์การทำงาน	42	6.53
รายได้	50	7.78
การศึกษา	71	11.04
อายุ	61	9.49
อาชีพ	54	8.40
ตำแหน่งหน้าที่	19	2.95
สถานภาพสมรส	28	4.35
ภูมิลำเนาเดิม	5	0.78
สถานภาพทางสังคม	17	2.64
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	25	3.89
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	4	0.62
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	11	1.71
ทัศนคติ	12	1.87
ความสนใจในกิจกรรม	7	1.09
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	52	8.09
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	29	4.50
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	12	1.87
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	26	4.04
ความต้องการเกียรติยศ	2	0.31
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	1	0.16
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	2	0.31
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	1	0.16
ขนาดขององค์กร	28	4.35
ที่ตั้งขององค์กร	14	2.18
นโยบายขององค์กร	3	0.47
ประเภทขององค์กร	5	0.78
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	4	0.62
รวม	643	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามในภาพรวมมีทั้งหมด 643 คู่ จำแนกได้ 28 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 71 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.04 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 61 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.49 และตัวแปรเพศ จำนวน 58 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	4	5.56
ประสบการณ์การทำงาน	5	6.94
รายได้	6	8.33
การศึกษา	7	9.72
อายุ	7	9.72
อาชีพ	10	13.89
ตำแหน่งหน้าที่	3	4.17
สถานภาพสมรส	1	1.39
ภูมิสำเนาเดิม	-	-
สถานภาพทางสังคม	2	2.78
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	2	2.78
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1	1.39
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	1	1.39
ทัศนคติ	2	2.78
ความสนใจในกิจกรรม	-	-
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	6	8.33
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4	5.56
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	1	1.39
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	5	6.94
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	5	6.94
ที่ตั้งขององค์กร	-	-
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	-	-
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	-	-
รวม	72	100.00

จากตารางที่ 18 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานมีจำนวน 72 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรอาชีพ จำนวน 10 คู่ คิดเป็นร้อยละ 13.89 รองลงมาคือ ตัวแปรการศึกษากับตัวแปรอายุ จำนวน 7 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.72 และตัวแปรรายได้กับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม จำนวน 6 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	8	22.22
ประสบการณ์การทำงาน	6	16.66
รายได้	1	2.78
การศึกษา	2	5.55
อายุ	2	5.55
อาชีพ	1	2.78
ตำแหน่งหน้าที่	1	2.78
สถานภาพสมรส	1	2.78
ภูมิลำเนาเดิม	-	-
สถานภาพทางสังคม	1	2.78
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	1	2.78
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	-
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	-	-
ทัศนคติ	1	2.78
ความสนใจในกิจกรรม	-	-
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	3	8.33
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-	-
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	1	2.78
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	-	-
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	1	2.78
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	1	2.78
ขนาดขององค์กร	4	11.11
ที่ตั้งขององค์กร	-	-
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	1	2.78
ทรัพยากรที่ครอบครอง	-	-
รวม	36	100.00

จากตารางที่ 19 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีจำนวน 36 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรเพศ จำนวน 8 คู่ คิดเป็นร้อยละ 22.20 รองลงมาคือ ตัวแปรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 6 คู่ คิดเป็นร้อยละ 16.66 และตัวแปรขนาดขององค์กร จำนวน 4 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	13	8.61
ประสบการณ์การทำงาน	10	6.62
รายได้	10	6.62
การศึกษา	18	11.92
อายุ	12	7.95
อาชีพ	10	6.62
ตำแหน่งหน้าที่	6	3.98
สถานภาพสมรส	10	6.62
ภูมิลำเนาเดิม	1	0.66
สถานภาพทางสังคม	4	2.65
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	1	0.66
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1	0.66
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	2	1.32
ทัศนคติ	1	0.66
ความสนใจในกิจกรรม	3	1.99
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	12	7.95
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	5	3.31
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	3	1.99
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	6	3.98
ความต้องการเกียรติยศ	2	1.32
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	2	1.32
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	8	5.30
ที่ตั้งขององค์กร	7	4.64
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	3	1.99
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	1	0.66
รวม	151	100.00

จากตารางที่ 20 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารมีจำนวน 151 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 18 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.92 รองลงมาคือ ตัวแปรเพศ จำนวน 13 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.61 และตัวแปรอายุกับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจ กิจกรรม จำนวน 12 คู่ คิดเป็นร้อยละ 7.95 ตามลำดับ.

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	25	8.28
ประสบการณ์การทำงาน	19	6.29
รายได้	24	7.95
การศึกษา	33	10.93
อายุ	30	9.93
อาชีพ	24	7.95
ตำแหน่งหน้าที่	8	2.65
สถานภาพสมรส	12	3.97
ภูมิลำเนาเดิม	3	0.99
สถานภาพทางสังคม	10	3.31
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	17	5.63
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	2	0.66
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	5	1.66
ทัศนคติ	6	1.99
ความสนใจในกิจกรรม	3	0.99
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	20	6.62
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	20	6.62
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	6	1.99
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	14	4.64
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	10	3.31
ที่ตั้งขององค์กร	5	1.66
นโยบายขององค์กร	3	0.99
ประเภทขององค์กร	-	-
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	3	0.99
รวม	302	100.00

จากตารางที่ 21 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการมีจำนวน 302 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 33 คู่ คิดเป็นร้อยละ 10.93 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 30 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.93 และตัวแปรเพศ จำนวน 25 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

ตัวแปรอิสระ	จำนวน (คู่)	ร้อยละ
เพศ	8	9.76
ประสบการณ์การทำงาน	2	2.44
รายได้	9	10.98
การศึกษา	11	13.41
อายุ	10	12.20
อาชีพ	9	10.98
ตำแหน่งหน้าที่	1	1.22
สถานภาพสมรส	4	4.87
ภูมิลำเนาเดิม	1	1.22
สถานภาพทางสังคม	-	-
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	4	4.87
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	-
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	3	3.66
ทัศนคติ	2	2.44
ความสนใจในกิจกรรม	1	1.22
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	11	13.41
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-	-
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	1	1.22
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	1	1.22
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	1	1.22
ที่ตั้งขององค์กร	2	2.44
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	1	1.22
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	-	-
รวม	82	100.00

จากตารางที่ 22 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองมีจำนวน 82 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา กับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม จำนวน 11 คู่ คิดเป็นร้อยละ 13.41 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 10 คู่ คิดเป็นร้อยละ 12.20 และตัวแปรรายได้กับตัวแปรอาชีพ จำนวน 9 คู่ คิดเป็นร้อยละ 10.98 ตามลำดับ

**ผลการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม และ
รายด้าน 5 ด้าน**

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม และรายด้าน 5 ด้านด้วยดัชนีมาตรฐานในรูปของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม
เพศ	.372	น้อย
ประสบการณ์การทำงาน	.019	น้อยที่สุด
รายได้	.116	น้อยที่สุด
การศึกษา	.023	น้อยที่สุด
อายุ	.109	น้อยที่สุด
อาชีพ	.038	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.117	น้อยที่สุด
สถานภาพสมรส	.283	น้อย
ภูมิลำเนาเดิม	.136	น้อยที่สุด
สถานภาพทางสังคม	.257	น้อย
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.003	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.025	น้อยที่สุด
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.120	น้อยที่สุด
ทัศนคติ	.426	ปานกลาง
ความสนใจในกิจกรรม	.343	น้อย
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.038	น้อยที่สุด
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.142	น้อยที่สุด
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.149	น้อยที่สุด
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	.209	น้อย
ความต้องการเกียรติยศ	.667	ปานกลาง
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	.999	มากที่สุด
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	.305	น้อย
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	.999	มากที่สุด
ขนาดขององค์กร	.145	น้อยที่สุด
ที่ตั้งขององค์กร	.218	น้อย

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วม ในภาพรวม
นโยบายขององค์กร	.291	น้อย
ประเภทขององค์กร	.215	น้อย
ทรัพยากรที่ครอบครอง	.033	น้อยที่สุด
โดยเฉลี่ย	.135	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมมากที่สุด คือ การมีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรกับความน่าเชื่อถือขององค์กร รองลงมาคือ ความต้องการเกียรติยศ และทัศนคติตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร ความต้องการเกียรติยศ และทัศนคติมีผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนนาน หรือไม่นานไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ตารางที่ 24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน
เพศ	.967	มากที่สุด
ประสบการณ์การทำงาน	.125	น้อยที่สุด
รายได้	.219	น้อย
การศึกษา	.049	น้อยที่สุด
อายุ	.063	น้อยที่สุด
อาชีพ	.011	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.393	น้อย
สถานภาพสมรส	.068	น้อยที่สุด
ภูมิลำเนาเดิม	-	-
สถานภาพทางสังคม	.433	ปานกลาง
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.054	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.005	น้อยที่สุด
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.012	น้อยที่สุด
ทัศนคติ	.759	มาก
ความสนใจในกิจกรรม	-	-
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.355	น้อย
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.177	น้อยที่สุด
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.258	น้อย
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	.014	น้อยที่สุด
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	.419	ปานกลาง
ที่ตั้งขององค์กร	-	-
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	-	-

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน
ทรัพยากรที่ครอบครอง	-	-
โดยเฉลี่ย	.192	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 24 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานมากที่สุด คือ เพศ รองลงมาคือ ทัศนคติ และสถานภาพทางสังคม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเพศ ทัศนคติ และสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานน้อยที่สุด คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมีความสมาชิกในครอบครัวมาก หรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน

ตารางที่ 25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ
เพศ	.995	มากที่สุด
ประสบการณ์การทำงาน	.035	น้อยที่สุด
รายได้	.021	น้อยที่สุด
การศึกษา	.065	น้อยที่สุด
อายุ	.502	ปานกลาง
อาชีพ	.099	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.999	มากที่สุด
สถานภาพสมรส	.068	น้อยที่สุด
ภูมิลำเนาเดิม	-	-
สถานภาพทางสังคม	.132	น้อยที่สุด
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.027	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	-
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	-	-
ทัศนคติ	.998	มากที่สุด
ความสนใจในกิจกรรม	-	-
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.207	น้อย
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-	-
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.998	มากที่สุด
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	-	-
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	.999	มากที่สุด
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	.999	มากที่สุด
ขนาดขององค์กร	.311	น้อย
ที่ตั้งขององค์กร	-	-
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	.981	มากที่สุด
ทรัพย์สินที่ครอบครอง	-	-
โดยเฉลี่ย	.474	ปานกลาง

จากตารางที่ 25 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือ ตำแหน่งหน้าที่ การมีส่วนได้เสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร รองลงมาคือ ทัศนคติกับการมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และเพศ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตำแหน่งหน้าที่ การมีส่วนได้เสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร ทัศนคติ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และเพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ รายได้ แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่ารายได้จะมีมากหรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตารางที่ 26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วม ในการบริหาร
เพศ	.395	น้อย
ประสบการณ์การทำงาน	.186	น้อยที่สุด
รายได้	.188	น้อยที่สุด
การศึกษา	.090	น้อยที่สุด
อายุ	.083	น้อยที่สุด
อาชีพ	.112	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.341	น้อย
สถานภาพสมรส	.264	น้อย
ภูมิลำเนาเดิม	.049	น้อยที่สุด
สถานภาพทางสังคม	.163	น้อยที่สุด
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.054	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.019	น้อยที่สุด
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.019	น้อยที่สุด
ทัศนคติ	.174	น้อยที่สุด
ความสนใจในกิจกรรม	.456	ปานกลาง
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.171	น้อยที่สุด
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.053	น้อยที่สุด
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.580	ปานกลาง
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	.016	น้อยที่สุด
ความต้องการเกียรติยศ	.667	ปานกลาง
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	.305	น้อย
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	.268	น้อย
ที่ตั้งขององค์กร	.033	น้อยที่สุด
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	.300	น้อย
ทรัพยากรที่ครอบครอง	.001	น้อยที่สุด
โดยเฉลี่ย	.105	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 26 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหารมากที่สุด คือ ความต้องการเกียรติยศ รองลงมาคือ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และความสนใจในกิจกรรม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าความต้องการเกียรติยศ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และความสนใจในกิจกรรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหารน้อยที่สุด คือ ทรัพยากรที่ครอบครอง แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะมีทรัพยากรที่ครอบครองมาก หรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ตารางที่ 27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือ
ดำเนินการ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการหรือ ดำเนินการ
เพศ	.146	น้อยที่สุด
ประสบการณ์การทำงาน	.018	น้อยที่สุด
รายได้	.042	น้อยที่สุด
การศึกษา	.025	น้อยที่สุด
อายุ	.123	น้อยที่สุด
อาชีพ	.014	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.195	น้อยที่สุด
สถานภาพสมรส	.333	น้อย
ภูมิลำเนาเดิม	.263	น้อย
สถานภาพทางสังคม	.254	น้อย
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.013	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.038	น้อยที่สุด
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.296	น้อย
ทัศนคติ	.379	น้อย
ความสนใจในกิจกรรม	.281	น้อย
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.076	น้อยที่สุด
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.238	น้อย
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.370	น้อย
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	.371	น้อย
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	.042	น้อยที่สุด
ที่ตั้งขององค์กร	.364	น้อย
นโยบายขององค์กร	.291	น้อย
ประเภทขององค์กร	-	-

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ
ทรัพยากรที่ครอบครอง	.044	น้อยที่สุด
โดยเฉลี่ย	.107	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 27 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการมากที่สุด คือ ทักษะคิด รองลงมาคือ ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ และการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าทักษะคิด ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ และการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนนาน หรือไม่นานไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ

ตารางที่ 28 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง
เพศ	.122	น้อยที่สุด
ประสบการณ์การทำงาน	.150	น้อยที่สุด
รายได้	.166	น้อยที่สุด
การศึกษา	.045	น้อยที่สุด
อายุ	.055	น้อยที่สุด
อาชีพ	.071	น้อยที่สุด
ตำแหน่งหน้าที่	.072	น้อยที่สุด
สถานภาพสมรส	.285	น้อย
ภูมิลำเนาเดิม	.059	น้อยที่สุด
สถานภาพทางสังคม	-	-
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	.027	น้อยที่สุด
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	-
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.082	น้อยที่สุด
ทัศนคติ	.052	น้อยที่สุด
ความสนใจในกิจกรรม	.191	น้อยที่สุด
ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม	.006	น้อยที่สุด
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-	-
การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก	.054	น้อยที่สุด
ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ	.269	น้อย
ความต้องการเกียรติยศ	-	-
การมีส่วนได้เสียกับองค์กร	-	-
ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้นำ	-	-
ความน่าเชื่อถือขององค์กร	-	-
ขนาดขององค์กร	.999	มากที่สุด
ที่ตั้งขององค์กร	.499	ปานกลาง
นโยบายขององค์กร	-	-
ประเภทขององค์กร	.997	มากที่สุด

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง
ทรัพยากรที่ครอบครอง	-	-
โดยเฉลี่ย	.093	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 28 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองมากที่สุด คือ ขนาดขององค์กร รองลงมาคือ ประเภทขององค์กร และที่ตั้งขององค์กรตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าขนาดขององค์กร ประเภทขององค์กร และที่ตั้งขององค์กรมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองน้อยที่สุด คือ ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมีความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมมากหรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้งานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยทั้งหมด 145 เรื่อง โดยมีผลการวิจัยโดยสรุปดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพรรณนาภาพรวมงานวิจัยด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก

1.1 ข้อมูลทั่วไปและระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก

ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 145 เล่ม จำแนกตามปีที่มีการเผยแพร่ สามารถสืบค้นงานวิจัยที่ทำการศึกษาระดับดังกล่าวมากที่สุด คิดเป็นจำนวน 26 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2550 และมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถาบันที่มีการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกมากที่สุดคิดเป็น 94 เรื่อง หรือร้อยละ 64.83 เมื่อจำแนกงานวิจัยตามสาขาวิชาพบว่า สาขาวิชาที่มีการศึกษาด้านการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกมากที่สุด ได้แก่ สาขาวิชาบริหารการศึกษาเป็นจำนวน 42 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.97 ในผลการวิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นส่วนมากมีจำนวน 115 เล่ม แบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 112 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 77.24 และการวิจัยเชิงทดลอง 3 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 2.07 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 14 เรื่อง และใช้ทั้งสี่ระเบียบวิธีวิจัยมีจำนวน 16 เรื่อง

ผลการวิจัยยังพบว่ามีการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชลบุรีสูงสุด จำนวน 60 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.38 โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัยอยู่ในช่วงระหว่าง 301 – 400 คน มากที่สุดเป็นจำนวน 41 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.28 ในงานวิจัยด้านเชิงคุณภาพทั้งหมด 14 เล่ม มีขนาดกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 41 คนขึ้นไป จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.52 งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมากที่สุด จำนวน 58 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40.00

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นแบบสอบถามมากที่สุด จำนวน 126 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 86.90 และรองลงมาคือแบบสัมภาษณ์ จำนวน 25 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.24 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัย

พบว่า สถิติเชิงอ้างอิงประเภท T-Test ถูกใช้มากที่สุด จำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.03 รองลงมาคือ F-Test จำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.52 และ สถิติเชิงพรรณนา จำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.69

1.2 รูปแบบของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก

ผลการวิจัยพบว่าทิศทางการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก เป็นรูปแบบการสื่อสารทางเดียวมากที่สุดจำนวน 93 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 64.14 รองลงมาคือการสื่อสารสองทาง จำนวน 52 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.86

ทิศทางการไหลของการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก เป็นแบบล่างขึ้นบนมากที่สุด จำนวน 75 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.72 แบบบนลงล่าง มีจำนวน 46 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.72 และแบบแนวนอนหรือแนวราบ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.03 ตามลำดับ

โดยงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชนสูงสุด จำนวน 92 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 63.45 รองลงมาคือ เพื่อผลของการสื่อสารจะช่วยยกระดับความมีสติ รับผิดชอบให้กับชุมชนหรือชุมชนอื่นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา จำนวน 71 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.97 และเพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน นำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง จำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.55 ตามลำดับ

ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในชั้นวางแผนโครงการมากที่สุด จำนวน 126 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 86.9 รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในชั้นการประเมินผลโครงการ จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.90 และมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารในชั้นลงมือปฏิบัติการจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.45 ตามลำดับ ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารในผลงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก พบว่างานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ใช้สื่อบุคคลมากที่สุด จำนวน 121 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 83.45 รองลงมาคือสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี จำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.45

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในผลงานวิจัยด้านสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสื่อของประชาชนในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารสูงสุด จำนวน 96 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.21 รองลงมาคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ จำนวน 40 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.59 และการเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.21 ตามลำดับ

1.3 บริบทที่ศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกและนิยามศัพท์การมีส่วนร่วม

เมื่อจำแนกตามบริบทในการศึกษาพบว่า บริบทการศึกษา มีการทำวิจัยประเด็นดังกล่าวมากที่สุดโดยมีจำนวน 46 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.72 รองลงมา ได้แก่ บริบทด้านการเมือง มีจำนวน 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.76 และบริบทด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.55

ในประเด็นเกี่ยวกับการให้นิยามศัพท์คำว่า “การมีส่วนร่วม” ในงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 145 เรื่อง พบว่างานวิจัยดังกล่าว ได้ให้นิยามซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนิยามศัพท์ออกเป็น 8 หมวดหมู่ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม และด้านอื่นๆ โดยสรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหา ตัดสินใจและปฏิบัติการเพื่อร่วมพัฒนาการศึกษา/ สถานศึกษา

การมีส่วนร่วมทางด้านการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมการเมืองและการปกครองท้องถิ่นทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การบริหาร การประชุมเสนอความคิดเห็น ปฏิบัติการ ติดตามตรวจสอบและประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำใดๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน ที่แสดงออกถึงความร่วมมือและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการศึกษาปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล โดยอาจจะเป็นการเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนด้วยความสมัครใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมทางด้านสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมคิด จัดทำแผนพัฒนา ดำเนินการ และประเมินผลกิจกรรมของสังคมด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมทางด้านสาธารณสุข หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข รวมทั้งดำเนินการแก้ไข ใช้ประโยชน์ และประเมินผลความสำเร็จ หรือการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณสุขของชุมชน ทั้งนี้เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงงานด้านสาธารณสุขของชุมชน

การมีส่วนร่วมทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน รวมถึงประเพณีของท้องถิ่นด้วยความสมัครใจ

การมีส่วนร่วมทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติการ ติดตาม ประเมินผล รวมถึงร่วมรับผลประโยชน์ของสมาชิก

การมีส่วนร่วมทางด้านอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน 3. ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ 4. การมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดหาพัสดุ และ 5. สถาบันทางวิชาการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งนิยามศัพท์การมีส่วนร่วมโดยรวม

หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเสนอแนะ วางแผน ปฏิบัติการ ติดตามและประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจและอาจจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนก็เป็นไปได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ

2.1 ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ตัวแปรในงานวิจัยทางด้านการมีส่วนร่วมที่สามารถนำมาแปลงค่าเป็นค่าขนาดของความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทั้งหมด 643 คู่ โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามในภาพรวมมีทั้งหมด 643 คู่ จำแนกได้ 28 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 71 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.04 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 61 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.49 และตัวแปรเพศ จำนวน 58 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.02 ตามลำดับ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานมีจำนวน 72 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรอาชีพ จำนวน 10 คู่ คิดเป็นร้อยละ 13.89 รองลงมาคือ ตัวแปรการศึกษากับตัวแปรอายุ จำนวน 7 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.72 และตัวแปรรายได้กับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม จำนวน 6 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ (ดังแสดงผลในตารางที่ 17)

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีจำนวน 36 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรเพศ จำนวน 8 คู่ คิดเป็นร้อยละ 22.20 รองลงมาคือ ตัวแปรประสบการณ์การทำงาน จำนวน 6 คู่ คิดเป็นร้อยละ 16.66 และตัวแปรขนาดขององค์กร จำนวน 4 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารมีจำนวน 151 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 18 คู่ คิดเป็นร้อยละ 11.92 รองลงมาคือ ตัวแปรเพศ จำนวน 13 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.61 และตัวแปรอายุกับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจกิจกรรม จำนวน 12 คู่ คิดเป็นร้อยละ 7.95 ตามลำดับ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการมีจำนวน 302 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา จำนวน 33 คู่ คิดเป็นร้อยละ 10.93 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 30 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.93 และตัวแปรเพศ จำนวน 25 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.28 ตามลำดับ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยกับตัวแปรตามด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองมีจำนวน 82 คู่ โดยตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุด คือ ตัวแปรการศึกษา กับตัวแปรความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม จำนวน

11 คู่ คิดเป็นร้อยละ 13.41 รองลงมาคือ ตัวแปรอายุ จำนวน 10 คู่ คิดเป็นร้อยละ 12.20 และตัวแปรรายได้ กับตัวแปรอาชีพ จำนวน 9 คู่ คิดเป็นร้อยละ 10.98 ตามลำดับ

2.2 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม และรายด้าน 5 ด้าน

เมื่อทำการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวม และรายด้าน 5 ด้าน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมมากที่สุด คือ การมีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรกับความน่าเชื่อถือขององค์กร รองลงมาคือ ความต้องการเกียรติยศ และทัศนคติ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร ความต้องการเกียรติยศ และทัศนคติมีผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวมส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนนาน หรือไม่นานไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือจัดทำแผนงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานมากที่สุด คือ เพศ รองลงมาคือ ทัศนคติ และสถานภาพทางสังคม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเพศ ทัศนคติ และสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานน้อยที่สุด คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมียานสมาชิกในครอบครัวมาก หรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงาน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือ ตำแหน่งหน้าที่ การมีส่วนได้เสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร รองลงมาคือ ทัศนคติกับการมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และเพศ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตำแหน่งหน้าที่ การมีส่วนได้เสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร ทัศนคติ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และเพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ รายได้ แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะรายได้จะมีมากหรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการบริหารมากที่สุด คือ ความต้องการเกียรติยศ รองลงมาคือ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และความสนใจในกิจกรรม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าความต้องการเกียรติยศ การมีความสัมพันธ์กับสมาชิก และความสนใจในกิจกรรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมใน

การบริหารน้อยที่สุด คือ ทรัพยากรที่ครอบครอง แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะมีทรัพยากรที่ครอบครองมาก หรือน้อย ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการมากที่สุด คือ ทักษะคิด รองลงมาคือ ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ และการมีความสัมพันธ์กับสมาชิก ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าทักษะคิด ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับ และการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนนาน หรือไม่นานไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองมากที่สุด คือ ขนาดขององค์กร รองลงมาคือ ประเภทขององค์กร และที่ตั้งขององค์กรตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าขนาดขององค์กร ประเภทขององค์กร และที่ตั้งขององค์กรมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมืองน้อยที่สุด คือ ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมีความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมมากหรือน้อยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการเมือง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้ด้านงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงของไทย” ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่น่าสนใจในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงของไทย

จากผลการวิจัยที่พบว่าสถาบันการศึกษาที่มีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงของไทยมากที่สุดนั้น คือ มหาวิทยาลัยบูรพา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียง จึงทำให้นิสิตของมหาวิทยาลัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาในขอบเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยของตน นอกจากนั้นด้วยสาเหตุที่มหาวิทยาลัยบูรพามีจำนวนคณะ สาขาวิชาที่เปิดให้ศึกษามากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเช่นเดียวกันจึงทำให้มีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงไทยมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ ในภูมิภาคด้วย

และจากที่ผลการวิจัยพบว่ามีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกระจายอยู่ในหลากหลายสาขาวิชา อาจเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับการศึกษาในทุกศาสตร์ โดยสาขาวิชาที่พบว่ามี การศึกษามากที่สุด คือ สาขาวิชาในด้านการศึกษา

ในส่วนของการเปรียบเทียบวิธีวิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่แล้วเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (การวิจัยเชิงสำรวจ) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมนี้เป็นงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2545) ได้อธิบายว่า การวิจัยเชิงสำรวจเป็นระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่มุ่งเน้นการแสวงหาข้อมูลในเชิงปริมาณของประชากรในด้านต่างๆ โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตของยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2547) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวโน้มการวิจัยทางนิเทศศาสตร์พัฒนาการในประเทศไทย” ผลการวิจัยของพรสวรรค์ ตั้งเมตตาจิตกุล (2531) ที่ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผลการวิจัยของพรพรรณ เขยจิตร (2542) ที่ศึกษาเรื่อง “สถานภาพการศึกษาวิจัยการสื่อสารในองค์กรไทยในวิทยานิพนธ์” ผลการวิจัยของกุลธิชา หุ่นราษฎร์ (2546) ที่ศึกษาเรื่อง “สถานภาพขององค์ความรู้ด้านการเผยแพร่ข่าวกรรม สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย” และ ผลการวิจัยของชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย” ที่พบว่า งานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่พบมากที่สุดคือ จำนวน 301-400 คน อาจเป็นเพราะนักวิจัยต้องการความน่าเชื่อถือในการกำหนดขนาดตัวอย่าง อาทิ หากนักวิจัยต้องการกำหนดขนาดตัวอย่างที่ระดับช่วงความเชื่อมั่น 95% นักวิจัยสามารถเลือกใช้การกำหนดขนาดตามวิธีของ Yamane ที่ได้กำหนดว่ากลุ่มตัวอย่าง 400 คนสามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้มากกว่า 100,000 คน เป็นต้น (องอาจ นัยพัฒน์, 2551) ในส่วนของวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนั้น ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้การสุ่มอย่างง่าย ซึ่งข้อดีของการสุ่มอย่างง่ายคือ ไม่ยุ่งยากต่อการทำความเข้าใจและมีแนวโน้มได้ตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร แต่อย่างไรก็ตามการสุ่มอย่างง่ายมีข้อจำกัดคือ ไม่สะดวกต่อการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรอบการเลือกตัวอย่างมีขนาดใหญ่ นักวิจัยจำเป็นต้องทำการระบุหรือให้หมายเลขหน่วยการเลือกตัวอย่างแต่ละหน่วยจนครบจำนวนทั้งหมด (เท่ากับจำนวนประชากร) (องอาจ นัยพัฒน์, 2551)

สำหรับพื้นที่ที่ถูกเลือกมาทำการศึกษามากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล เนื่องจากนักวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรี นอกจากนั้นแล้วจังหวัดชลบุรียังถือเป็นเมืองใหญ่ของภูมิภาคจึงทำให้ได้รับความสนใจจากนักวิจัยมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย” พบว่า การศึกษา

วิทยานิพนธ์ทางการสื่อสารและการมีส่วนร่วมมีการกระจุกตัวอยู่ในเขต กรุงเทพฯ ปริมณฑลและเขตเมืองใหญ่ๆ ที่สำคัญในแต่ละภาคของประเทศ ไม่ได้มีการกระจายพื้นที่ศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย

ส่วนที่ 2 รูปแบบของการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

สำหรับรูปแบบของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

2.1 ทิศทางของการสื่อสาร จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ข่าวสารจะถูกส่งจากผู้ส่งไปยังผู้รับในทิศทางเดียวโดยไม่มีการตอบโต้กลับจากฝ่ายผู้รับ เช่น การสื่อสารผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ การออกคำสั่งหรือมอบหมายงานโดยฝ่ายผู้รับไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นซึ่งผู้รับอาจไม่เข้าใจข่าวสารหรือเข้าใจไม่ถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งและทางฝ่ายผู้ส่งเองเมื่อไม่ทราบปฏิกิริยาของผู้รับจึงไม่อาจปรับเปลี่ยนการสื่อสารให้เหมาะสมได้ (ประมะ สตะเวทิน, 2526) ซึ่งจากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงนั้นยังไม่เป็นไปตามรูปแบบที่ควรจะเป็นเนื่องจาก การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมควรเป็นการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันและนำไปสู่ความร่วมมือในการปฏิบัติการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยการสื่อสารที่ดันทันควรอยู่ในรูปแบบของการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ตามที่นักวิชาการทางการสื่อสารได้อธิบายว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือการสื่อสารสองทาง ซึ่งผู้รับสารเป็นได้ทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสาร ความคิด ที่สามารถส่งสารกลับมาได้ โดยผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่ตลอดเวลาในลักษณะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนั้นช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร และในปัจจุบันพยายามเน้นให้เกิดการสื่อสารสองทางเนื่องจากเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมมากกว่าการจำกัด (Anyaegebunam et al., 1998, กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2543; กิติมา สุรสสนธิ 2534)

2.2 ทิศทางการไหลของการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่การไหลของการสื่อสารเป็นแบบล่างขึ้นบน (Bottom-Up Communication) ซึ่งหมายถึงว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากประชาชน ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าเป็นผู้ส่งสารไปยัง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยสารที่ไหลจากล่างขึ้นบนนั้นอาจอยู่ในรูปของการเสนอความคิดเห็น ขอร้องเรียนต่างๆ เป็นต้น อันแสดงให้เห็นว่าประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงมีความกล้าในการแสดงสิทธิของตนให้แก่ผู้นำหรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าได้รับทราบ แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือ การสื่อสารดังกล่าวอาจจะยังไม่ได้รับผลการตอบรับจากฝ่ายผู้บริหารแต่อย่างใด ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนี้เป็นกระบวนการแรกของการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการใดๆ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนในการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากผลการวิจัยของชลลดา กิจรินภิรมย์สุข (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานการณ์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการของไทย” ที่พบว่า

ลักษณะการไหลของข้อมูลข่าวสารในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมนั้นส่วนใหญ่เป็นลักษณะการไหลแบบสองจังหวะ (Two-Step Flow Communication) คือมีการสื่อสารจากผู้ส่งสารส่งผ่านไปยังตัวกลาง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผู้นำทางความคิด ผู้นำชุมชน หรือสื่อมวลชนแล้วจึงส่งไปถึงกลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย หรือชาวบ้านอาจได้รับสารจากสื่อมวลชนแล้วส่งข่าวสารไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งอาจเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน เป็นต้น

2.3 เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชน จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเน้นให้เกิดการร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อร่วมระดมความคิดในการแก้ปัญหา/ ดำเนินการใดๆ เพื่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของ White (1994) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมจะนำไปสู่การเปิดสำนึกเชิงสาธารณะร่วมกัน (Public Conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม นอกจากนั้นแล้วยังสอดคล้องกับที่ Dagron (2001) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้จากการรวบรวมผลการศึกษาศึกษาจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระดับรากหญ้าจากทั่วโลกประมาณ 50 เรื่องไว้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นประชาชนจะร่วมกันทำหน้าที่ของตนเองในการหารือ วางแผนกิจกรรม และกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเน้นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาของสังคม และสอดคล้องกับที่ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเน้นการพัฒนาพลังอำนาจร่วมและการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง

2.4 ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสารในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในขั้นตอนของการวางแผนโครงการมากกว่าขั้นตอนอื่นๆ โดยหากพิจารณาตามขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารที่ชลดา กิจรินทร์มัยสุข (2548) ที่ได้แบ่งไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นวางแผนโครงการ ซึ่งมีการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนต่อโครงการหรือปัญหาที่จะก่อให้เกิดการสื่อสารและการมีส่วนร่วม 2. ขั้นตอนออกแบบกระบวนการสื่อสาร ซึ่งรวมทั้งการออกแบบเนื้อหาสาระ และการออกแบบสื่อที่จะใช้ในกระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม ตลอดจนการคำนึงถึงคุณลักษณะของผู้รับสาร 3. ขั้นตัดสินใจเป็นการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอจากสมาชิกในชุมชนเพื่อให้การดำเนินการนั้นเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด 4. ขั้นลงมือปฏิบัติการ และ 5. ขั้นการประเมินผลโครงการ ดังนั้นจึงพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารในขั้นวางแผนโครงการ โดยอาจอยู่ในรูปแบบของการเป็นผู้เสนอความคิดเห็น ให้ข้อมูล

ปัญหาที่พบแก่ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยก่อนหน้านี้พบว่า ทิศทางการไหลของการสื่อสารส่วนใหญ่เป็นแบบล่างขึ้นบนนั่นเอง

2.5 ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารส่วนใหญ่ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกนั้น คือ สื่อบุคคล (Personal Media) ซึ่งหมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารอยู่ในระบบการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารระดับกลุ่ม สื่อบุคคลอาจจะประกอบด้วยบุคคลที่เป็นคนนอกชุมชน และตัวบุคคลที่เป็นคนในชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่สามารถกระจาย เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้สูงสุด รวมทั้งในกระบวนการของการมีส่วนร่วมย่อมประกอบด้วยสื่อบุคคลที่เป็นตัวแทนในการสื่อสาร อาทิ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หัวหน้าครอบครัว เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลยังเป็นการสื่อสารที่ประหยัด มีประสิทธิภาพ นับเป็นทรัพยากรที่หาได้ง่าย ตามที่สมควร กวียะ (2529) ได้อธิบายไว้ ทั้งนี้ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัยของชลดา กิจรัตน์ภรณ์สุข (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานะองค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิติศาสตร์พัฒนาการของไทย” พบว่า การสื่อสารและการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่แล้วเป็นการใช้สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เพื่อนบ้าน เป็นเครื่องมือหลัก เพราะสื่อบุคคลสามารถเข้าถึงได้ง่ายก่อให้เกิดการโน้มน้าวใจได้อย่างรวดเร็ว

2.6 ระดับการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในฐานะผู้รับสาร ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) ได้แบ่งระดับของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ ผู้ใช้สารเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับล่างที่สุด 2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ ผู้ผลิต โดยแบ่งออกเป็น การมีส่วนร่วมในขั้นตอนก่อนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และขั้นหลังการผลิตสื่อ 3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้คนในชุมชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานและสื่อนั้นก็ต้องตอบสนองความต้องการชุมชน โดยจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนในภาคตะวันออกมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารเป็นผู้รับสาร และร่วมในการวางแผนนโยบายและการใช้สื่อ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อน้อยมาก

ส่วนที่ 3 บริบทที่ทำการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกและนิยามศัพท์การมีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยพบว่างานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกได้ทำการศึกษาในบริบทด้านการศึกษาสูงสุด โดยประเด็นที่ศึกษาจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาขาวิชาที่ทำการศึกษาด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออกมากที่สุดคือสาขาวิชาบริหารการศึกษา ซึ่งโดยปกติแล้วนักวิจัยจะสนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาของตนเพราะเป็นประเด็นที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีความใคร่รู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาของตน

ในส่วนของนิยามศัพท์ของการมีส่วนร่วม พบว่านิยามศัพท์มีความแตกต่างกันไปตามบริบทที่ศึกษา แต่อย่างไรก็ตามนิยามศัพท์ของการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมหมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชนในการวางแผน ปฏิบัติการ และติดตามผลโครงการใดโครงการหนึ่ง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้นจะมีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ฉันทพร สุรมินิจกุล (2544) ได้นิยามการมีส่วนร่วมว่า เป็นการงานหรือกิจกรรมใดๆ โดยอาศัยความร่วมมือกัน โดยยึดหลักที่ว่าร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผน การปฏิบัติการ และการติดตามผล ซึ่งถือเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน แต่ในประเด็นผลการวิจัยที่พบว่า “การมีส่วนร่วมนั้นจะมีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนก็ได้” นั้นขัดแย้งกับที่ชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข (2548) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง แนวความคิดที่มุ่งเน้นให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย มีส่วนร่วมคิดปรึกษาหารือ ตัดสินใจ วางแผนและกำหนดทางเลือกดำเนินการใดๆ โดยทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่เริ่มตั้งแต่คิด ปรึกษาหารือ ตัดสินใจ วางแผนและเลือกดำเนินการใดๆ ซึ่งจากการนิยามของชลลดานั้นสามารถตีความได้ว่าทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดังนั้นจึงแตกต่างจากผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้

ส่วนที่ 4 การสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ

จากผลการวิจัยในส่วนการสังเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าตัวแปรด้านประชากรศาสตร์เป็นตัวแปรที่มีการวิจัยมากที่สุดในทุกด้านของงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก ไม่ว่าจะเป็น การศึกษา อาชีพ และเพศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสถานขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตร์ พัฒนาการของไทย” พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ก็นำตัวแปรทางประชากรศาสตร์มาศึกษาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและพบว่าตัวแปรด้านประชากรศาสตร์เกือบทุกตัวแปรแทบไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย ซึ่งในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์กับการมีส่วนร่วมที่ชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข พบนั้นขัดแย้งกับผลการวิจัยในครั้งนี้เนื่องจาก ตัวแปรด้านเพศมีความสัมพันธ์สูงสุดกับการมีส่วนร่วมในชั้นวางแผนโครงการนั่นเอง ทั้งนี้สาเหตุที่นักวิจัยนิยมนำตัวแปรด้าน

ประชากรศาสตร์มาศึกษาอาจเป็นเพราะต้องการจะอธิบายถึงคุณลักษณะของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการมากที่สุด

นอกจากนั้นเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในภาพรวมของงานวิจัยด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคตะวันออก พบว่า การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับองค์กรและความน่าเชื่อถือขององค์กรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในภาพรวมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องที่มีต่อองค์กร อาทิ ตนอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียนแห่งหนึ่งและลูกหลานของตนก็เรียนอยู่ในโรงเรียนแห่งนั้น เมื่อโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ของโรงเรียน จึงทำให้ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านตัวแปรความน่าเชื่อถือขององค์กรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม อาจเป็นเพราะ หากองค์กรเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือหรือนำศรัทธาจะสามารถโน้มน้าวใจให้ประชาชนเชื่อและอยากมีส่วนร่วมมากกว่าองค์กรที่ไม่มีความน่าเชื่อถือนั่นเอง สอดคล้องกับที่ชลลดา กิจรินทร์มัยสุข (2548) ได้อธิบายว่าความศรัทธาเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หากสมาชิกมีความศรัทธามาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก็จะเพิ่มขึ้น

เมื่อแบ่งหมวดหมู่ตามขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารที่ชลลดา กิจรินทร์มัยสุข (2548) ได้แบ่งไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นตอนวางแผนโครงการ 2. ขั้นตอนออกแบบกระบวนการสื่อสาร 3. ขั้นตอนตัดสินใจ 4. ขั้นตอนมีปฏิบัติการ และ 5. ขั้นตอนประเมินผลโครงการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

- ขั้นตอนวางแผนโครงการและขั้นตอนออกแบบการสื่อสาร ซึ่งในส่วนของผลการวิจัยคือการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำแผนงานนั้นพบว่า เพศมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในขั้นตอนวางแผนโครงการและขั้นตอนออกแบบการสื่อสารมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทัศน์ คำศรี (2538) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของครูสอนศาสนาอิสลาม ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดยะลา” พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดยะลา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทนั้นยังคงแบ่งแยกและให้ความสำคัญกับเพศชายอย่างชัดเจน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการใดๆ ย่อมเป็นไปได้ว่าเพศชายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าเพศหญิงด้วยเช่นกัน

- ขั้นตอนตัดสินใจ ซึ่งในส่วนของผลการวิจัยคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการบริหารนั้นพบว่า ตำแหน่งหน้าที่ การมีส่วนได้เสียกับองค์กร ความน่าเชื่อถือขององค์กร และความต้องการเกียรติยศ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนตัดสินใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนอาจรู้สึกรู้สีกตนเอง และองค์กรต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และรู้สึกว่ถ้าองค์กรกระทำพฤติกรรมใดๆ ที่ก่อให้เกิดการเสียประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน หรือทำให้เกิดความน่าเชื่อถือลดลง ประชาชนเองก็พร้อมที่จะรักษาผลประโยชน์นั้นๆ ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี” ที่พบว่าหนึ่งในปัจจัยด้านบุคคล

ที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมงานกับ อบต. คือ การเป็นหน้าที่ของประชาชน สำหรับตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมอาจเป็นเพราะหากประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรใดๆ ย่อมมีความต้องการที่จะเข้าร่วมตัดสินใจกับโครงการใดๆ ขององค์กรเพราะผลของการตัดสินใจอาจส่งผลต่อตนเองที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยเช่นกัน และยังหากองค์กรนั้นๆ เป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือด้วยแล้วย่อมทำให้ประชาชนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจกับองค์กรนั้นๆ ด้วย และในส่วนของตัวแปรด้านความต้องการเกียรติยศที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจนั้น อาจเป็นเพราะประชาชนได้คาดหวังว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะนำมาซึ่งเกียรติยศ การยอมรับนับหน้าถือตาจากคนในชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับที่ Reeder (1963 อ้างในชลลดา กิจรินภิรมย์สุข, 2548) ว่า บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้ และยังสอดคล้องกับที่เกศินี จุฑาวิจิตร (2542) ที่ทำการศึกษา เรื่อง “การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ได้สรุปว่าการให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมเป็นการจูงใจแก่สมาชิกในสังคมอื่นๆ ที่ยังไม่ยอมรับได้อีกด้วย

- ขั้นตอนปฏิบัติการและขั้นตอนการประเมินผลโครงการ ซึ่งในส่วนของผลการวิจัยคือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการหรือดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการเมื่อนั้น พบว่า ทศนคติและขนาดขององค์กร มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในขั้นตอนปฏิบัติการและขั้นตอนการประเมินผลโครงการมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติการและประเมินผลนั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมมากเพียงใดขึ้นอยู่กับทัศนคติที่ประชาชนมีต่อโครงการหรือองค์กรที่ต้องปฏิบัติงานด้วย ซึ่งแหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญนั้น Likert (อ้างถึงในกรนก วิโรจศรีสกุล, 2546) ได้อธิบายว่า คือ 1. ประสบการณ์เฉพาะอย่างที่คุณเคยประสบมาก่อน 2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้ 3. การเลียนแบบผู้อื่น และ 4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน ซึ่งสถาบันจะเป็นแหล่งที่มาและสนับสนุนให้บุคคลเกิดทัศนคติบางอย่างขึ้นมาได้โดยปกติทัศนคติของผู้รับสารเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลได้รับสารที่มีเนื้อหาซ้ำๆ กันบ่อยๆ ทำให้เกิดการคุ้นเคยกับข่าวสาร อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามเนื้อหาที่น่าเสนอนั้นๆ (Zimbardo, Ebbesen & Maelach, 1997 อ้างถึงในกรนก วิโรจศรีสกุล, 2546) ดังนั้นหากประชาชนมีทัศนคติในทางบวกต่อโครงการหรือองค์กรย่อมส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ Reeder (1963 อ้างในชลลดา กิจรินภิรมย์สุข, 2548) ได้อธิบายว่า บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทัศนคติและค่านิยมของตน สำหรับส่วนตัวแปรด้านขนาดขององค์กรนั้นอาจเป็นเพราะหากองค์กรที่ต้องปฏิบัติงานด้วยมีขนาดใหญ่ย่อมส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือและโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการได้ง่ายกว่าองค์กรที่มีขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าทิศทางการสื่อสารของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงนั้นเป็นการสื่อสารทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้รับสารไม่สามารถมีการโต้ตอบได้ ดังนั้นประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงควรปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารในการมีส่วนร่วมให้เป็นการสื่อสารสองทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้ง่ายยิ่งขึ้น
2. จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงส่วนใหญ่เข้าร่วมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระดับผู้รับสาร/ ผู้ใช้สารนั้น ควรมีการพัฒนาและยกระดับการเข้าร่วมให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นเช่น ระดับผู้ส่ง/ ผู้ผลิต หรือผู้วางแผน/ กำหนดนโยบาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการดำเนินการอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพกับชุมชน และหน่วยงานที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงถึงรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เห็นภาพรวมของการวิจัยทั้งหมดได้ชัดเจนและนำไปแก้ไขปัญหาในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้
2. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ในการศึกษาให้กว้างมากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศและเพื่อที่จะได้สามารถเปรียบเทียบผลการศึกษาในแต่ละภูมิภาคได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรกนก วิโรจศรีสกุล. (2546). ภาพลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสายตาของประชาชนเขต กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการประชาสัมพันธ์. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรรณิกา เรืองเดช. (2554). การสังเคราะห์งานวิจัย. วันที่ค้นข้อมูล 10 ตุลาคม 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.yala.ac.th/download/meen/06-06-2554/scan0063.pdf>
- กาญจนา แก้วเทพ, กำจร หลุยยะพงศ์, รุจิรา สุภาฯ และวีรพงษ์ พลนิกกิจ. (2543). สื่อเพื่อชุมชนการประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กาญจนา แก้วเทพ และวิลาสินี พิพิธกุล. (2539). การสำรวจสถานภาพแห่งองค์ความรู้เรื่องสตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทย พ.ศ. 2520-2535. งานวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติมา สุรสนธิ. (2534). รูปแบบแผนการสื่อสารในการพัฒนา. รายงานวิจัยเสริมหลักสูตรคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลทิศา หุ่นราษฎร์. (2546). การศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้ด้านการเผยแพร่ข่าวกรรมในวิทยานิพนธ์สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ (2524-2545). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2542). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- जनัยพร สุรมินีกุล. (2544). การมีส่วนร่วมในการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- ชลลดา กิจรีนภิรมย์สุข. (2548). การศึกษาสถานะขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมใน
วิทยานิพนธ์ สาขาวิทยาศาสตร์พัฒนาการของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต.
สาขาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ก้อนกลีบ. (2525). คู่มือสอบวิชาเฉพาะพัฒนาชุมชน (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ. (2534). การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- ธีระพล เพ็ญจันทร์. (2547). การสังเคราะห์งานวิจัย : การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพื้นฐานการศึกษา. คณะ
ศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2530). การประมาณค่าและทดสอบสมมุติฐานในการวิเคราะห์ถ้อยความตามวิธีของ
Hedges. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์ถ้อยความ *Meta-Analysis*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2529). รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษา
ด้วยการวิเคราะห์ถ้อยความและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนา
ชนบท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นันทวัน สุชาโต. (2529). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและแนวทางการศึกษาการสื่อสารมวลชน.
เอกสารอัดสำเนา.
- ประมะ สตะเวทิน. (2526). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2545). ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2548). *เอกสารประกอบการประชุมในงานมหกรรมวิชาการสื่อสารเพื่อชุมชน*. วันที่ 24-25 พฤษภาคม 2548.

พรทิพย์ ดีสมโชค. (2553). *แนวความคิดและวิธีการสื่อสารการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรพรรณ เขยจิตร. (2542). *สถานภาพการศึกษาริธีการสื่อสารในองค์การไทยในวิทยานิพนธ์ (2524-2541)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรสวรรค์ ตั้งเมตตาจิตต์กุล. (2531). *การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523-2529*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนพงษ์ เลเชะโษะ. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดจันทบุรี*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์.

ภัทรานุจ แสงจันทร์. (2542). *สถานภาพการศึกษาริธีการสื่อสารระดับวัฒนธรรมในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาไทยและการสื่อสารการแสดง. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2547). *แนวโน้มการวิจัยทางนิเทศศาสตร์พัฒนาการในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.

- วันดี เลิศสุพงศ์กิจ. (2547). การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัยด้านสื่อสารมวลชนของไทยและสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2544. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาวี รัสสุวรรณ. (2546). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อรณรงค์ปัญหาเอดส์ ในอำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ รุ่งเรืองรัตน์. (2542). สถานภาพทางการศึกษาสื่อสารมวลชนไทยโดยนักวิจัยชาวต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ชัย อัดถากร. (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืน. วันที่ค้นข้อมูล 10 ตุลาคม 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2003q3/article2003july17p1.htm>
- ศิริยุภา พูลสุวรรณ. (2530). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมควร กวียะ. (2529). การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร: พชรกานต์การพิมพ์.
- สิริพัฒน์ ลากจิตร์ . (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทัศน์ คำศรี. (2538). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของครูสอนศาสนาอิสลาม ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุพัฒน์ สุกมลสันต์. (2535). การวิเคราะห์ข้อทดสอบและตัดเกรดด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.

- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- อดุลย์ วัชรคุณ. (2543). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนการศึกษา. คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพร กวิโล. (2547). *สถานภาพองค์ความรู้ของการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรดุษฎีบัณฑิต. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทุมพร จามรمان. (2531). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ*. กรุงเทพมหานคร: ฟีนีฟับลิชชิง.
- อุบลวรรณ ปิติพัฒน์โมจิต. (2544). *พัฒนาการของการศึกษาและสถานภาพขององค์ความรู้ทางนิเทศศาสตร์ พัฒนาการในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Anyaegbunam, C., Mefalopulos, P., & Moetsabi, T. (1998). *Participatory Rural Appraisal: Starting With the People*. Harare: SADC Centre of Communication for Development.
- Berry, L. (1983). *Relationship Marketing*. American Marketing Association, Chicago, 146.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1977). *Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity*. Word Development. Vol 8.(3), 223.
- Dagron, A.G. (2001). *Making Waves: Stories of Participatory Communication for Social Change*. New York: Rockefeller Foundation.

- Glass, G.V., McGaw, B. & Smith, M.L. (1981). *Meta-analysis in Social Research*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Hatcher, L. (2008). *A step-by-step approach to using SAS for factor analysis and structural equation modeling (8th ed.)*. Cary, NC : SAS Institute.
- Jacobson, T.L. & Kolluri, S. (1998). *Participatory Communication as Communicative Action*. Creskill, NJ: Hampton Press.
- Kerlinger, F. N. (1986). *Foundation of Behavioral Research. (3rd ed.)*. New York; Holt, Rinehart, and Winston.
- Krippendorff, K. (1986). *Research and Reflexivity*. Newbury Park CA: Sage.
- McQuail, D. (1994). *Mass communication theory: An introduction (3rd ed.)*. London: Sage.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure (1968 enlarged ed.)*. New York, US: Free Press.
- Nobit G.W. & Hare R.D. (1988). *Meta-Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies*. Newbury Park: Sage Publication.
- Singhal, A., Cody, M.J., Rogers, E.M. & Sabido, M. (Eds.). (2004). *Entertainment-Education and Social Change: History, Research, and Practice*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- White, P. & Nair, K.S. (1999). *Exploring Effects of School Sport Experiences on Sport Participation Later in Life*. *Sociology of Sport Journal*, 16, 348-365.
- White, S. A., (1994). *Participatory Communication: Working for Change and Development*. New Delhi: Sage Publications.

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

- ☐ สุ่มแบบเจาะจง ☐ สุ่มแบบง่าย ☐ สุ่มแบบเป็นระบบ ☐ สุ่มแบบกลุ่ม
☐ สุ่มแบบแบ่งชั้น ☐ สุ่มหลายขั้นตอน ☐ ไม่มี
☐ อื่นๆ โปรดระบุ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- ☐ แบบสอบถาม ☐ แบบสัมภาษณ์ ☐ แบบทดสอบ
☐ อื่นๆ โปรดระบุ

ความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระบุค่า.....

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง	ค่าสถิติที่ใช้		ค่าสถิติทดสอบ T-test, F- Test, Z-test, Chi-square test, r.	ผลการทดสอบระบุ ค่าดังกล่าว	ค่า sig
			x	S.D			

1= ไม่แตกต่างที่ระดับ .05, 2= แตกต่างที่ระดับ .05,

3=แตกต่างที่ระดับ .01,

4= ไม่แตกต่างที่ระดับ .001, 5= ไม่แตกต่างที่ระดับ .0001,

6= ไม่แตกต่างที่ระดับ .00001

รูปแบบของสื่อ การสื่อสารและการมีส่วนร่วม

1. ทิศทางของการสื่อสาร

- ☐ ทางเดียว ☐สองทาง (.....แบบ symmetric.....แบบ asymmetric)

2. การไหลของการสื่อสาร

- ☐ บนลงล่าง ☐ ล่างขึ้นบน ☐ แนวนอน หรือแนวราบ
☐ ในบนลงล่างนั้นเป็นแบบ Two-Step Flow

3. เป้าหมายของการสื่อสาร

- ☐ เพื่อให้ชุมชนแสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะชุมชน
- ☐ เพื่อผลของการสื่อสารจะช่วยยกระดับความมีสติ รับผิดชอบให้กับชุมชนหรือชุมชนอื่นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา
- ☐ เพื่อให้เห็นคุณค่าของคนในชุมชน นำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง
- ☐ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม
- ☐ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มาสาระให้แก่ชุมชน
- ☐ เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อ
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ขั้นตอนในการดำเนินการสื่อสาร

- ☐ ขั้นวางแผนโครงการ
- ☐ ขั้นตอนออกแบบกระบวนการสื่อสาร
- ☐ ขั้นตัดสินใจ
- ☐ ขั้นลงมือปฏิบัติการ
- ☐ ขั้นการประเมินผลโครงการ

5. ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร (ระบุ)

- ☐ สื่อบุคคล
 - ☐ กลุ่มบุคคลภายในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำความคิด, ครู, ชาวบ้าน, อาวุโส, และผู้นำทางศาสนา เป็นต้น
 - ☐ กลุ่มบุคคลภายนอกชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่การเกษตร, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ, นักวิจัย, วิทยากรกระบวนการ, นักวางแผน, นักกำหนดนโยบาย
- ☐ สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อประเพณี (ระบุ).....

6. ระดับการมีส่วนร่วม

- ☐ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร
- ☐ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต
- ☐ การมีส่วนร่วมในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อ